

**ИВАН УНДЖИЕВ, НИКОЛА
КОНДАРЕВ
АПОСТОЛЪТ
СТРАНИЦИ ОТ ПИСМАТА НА
ВАСИЛ ЛЕВСКИ**

chitanka.info

*Книгата е посветена на десетия конгрес на
Българската комунистическа партия*

ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА

ДНЕШНИЯТ ВЕК Е ВЕК НА СВОБОДАТА

Г-не, днешният век е век на свободата и равноправието на всички народности. Днес всеки притеснен и потиснат, всеки, комуто тежат робските синджери на врата и който носи жалостното и срамно име роб, е напънал всичките си сили — и нравствени, и физически — и търси случай да отърси от себе си по какъвто и начин да би било робското тегло... (Всеки) иска да живее свободно и да се наслаждава на божията природа, (всеки) иска да бъде човек. Роби сме и ние българите. В нашата татковина върлуват турски разбойници и еничери и нашите долини ечат от робски въздишки и охкания. Но и ние търсим случай да разкъсаме робските вериги, да изгоним далече от земята си турските кеседжии, да подигнем и изградим храма на правата свобода и да дадем всекиму своето.

Левски до богат българин във Влашко — 6.X.1871 г.

СЕГАШНАТА ДЕСПОТСКО-ТИРАНСКА СИСТЕМА ДА ЗАМЕНИМ С ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА

Подбуда. Тиранството, безчовещината и самата държавна система на турското правителство на Балканския полуостров.

Цел. С една обща революция да се направи коренно преобразование на *сегашната държавна деспотско-тиранска система* и да се замени с *демократска република* (народно управление). На същото това място, което нашите прадеди със силата на оръжието и със своята кръв (са)

откупили, в което днес безчовечно беснеят турските кеседжии и еничери и в което владее правото на силата, да се издигне храм на истината и правата свобода. И турският чорбаджилък да даде място на съгласието, братството и съвършеното равенство между всички народности. Българи, турци, евреи и пр. ще бъдат равноправни във всяко отношение...

Из „Нареда (проектоустава) на работниците за освобождение на българския народ“ — подбуда и цел.

ЩЕ ИМАМЕ ЕДНО ЗНАМЕ, НА КОЕТО ЩЕ ПИШЕ: „СВЯТА И ЧИСТА РЕПУБЛИКА“

Бай Каравелов,

Вие като честен и свободен български вестникар, такъв Ви показва и листът „Свобода“, който издавате, (се борите) без разлика за всеки народ, който би показал, (че иска) да живее (свободно).

Ние българите бяхме честити чак сега да се сдобием с напълно свободен вестник, (който) дава право на всекиго да представи народното ни мнение пред света. И ние сме хора и искаме да живеем човешки: да бъдем напълно свободни в земята си, там гдето живее българинът — в България, Тракия (и) Македония. От каквато и народност да живеят в този наш рай, (те) ще бъдат равноправни с българина във всичко. *Ще имаме едно знаме, на което ще пише: „Свята и чиста република“.* Същото желаем и на братята сърби, черногорци, румънци и пр. да не остават след нас (и) в едно и също време да дадат гласа си. Време е с един труд да спечелим онова, което са търсили и търсят братята французи, т.е. млада Франция, млада Русия и пр. Колко скъпо и с какви загуби? Брат брата, син баща, бащата сина си да убива? Сега е време да преварим това зло. (Защо да водим) втора борба? Сега е лесно и можем с малко материал да се спасим от това гнусно и невярно тиранство, сто пъти по-назад от нас във всичко. Неговите

топове, неговите игленки пушки са в нашите ръце. Само ни трябва още мъничко време да поработим (няколко) години. Но (само) тогава (след като поработим), бай Каравелов, както ви пиша в писмата с братя Марина (п. Луканов) и Иван (Драсов), с божя воля ще съсипем гнилата и страхлива държава, та да съзидаме друга многотрайна по новото зидане. Да съсипем, казвам, гнилата и беззаконна държава, но не хората, не жените и децата им. (Стига) само да се покорят на горните свети закони, (те ще са на) равно с българина.

Бай редакторе, чрез вестника Ви или както намерите за по-добре, питаме братята сърби: ще ли ни подадат ръка против общия ни враг в едно време, или не? Нека ни кажат искрено, та да знаем какво да работим и ние, и те, щото да не проливаме много кръв. Срамно е ние да сравняваме силата си с такива гламавци, каквито са турците... Когато неприятелят ми е по-гламав от мене, той е в ръцете ми с всичкия си материал.

Питаме: сега, когато искаме да вървим към правия живот и свобода, кой може да застане на пътя ни, ако не иска барим гласа си да даде за доброто? Мисля никой (няма) да смее.

(Трябва) да се даде правото на всеки народ, па и на всеки човек, който иска да живее почтено и свободно. И ние българите отдавна се напъваме с всичката си сила да викаме към човечеството и свободата. Всекидневните ни убийства, потурчванията на грабнатите ни невръстни деца, обезчестяването на девойките и жените ни от турчина са били всекидневно оплакване с кървави сълзи пред европейските консули. На нашия прегракнал глас — никакъв отзив, отникъде помощ, напротив, стават учители против нас. Тогава где остава тяхното образование и човецина? И все ли тъй ще се оплакваме и ще се надяваме на техните лъжи? Не, наместо сълзи, сега леем куршуми, а надеждата ни е на Правосъдния и на нашите мишци. Ето че идем, господин редакторе, чрез вестника Ви да представим народното мнение пред света.

Дописка на В. Левски до в. „Свобода“, писана през втората половина на 1870 г., а публикувана в „Свобода“ на 13.II.1871 г.

НИЕ ГОНИМ ЦАРЯ И НЕГОВИТЕ ЗАКОНИ

В нашата България не ще бъде така, както е сега в Турско. В нея всички народи ще живеят под едни чисти и свети закони... и за турчина, и за евреина и пр., каквито и да са, за всички еднакво ще е... Така ще е в наша България. *Ние не гоним турския народ, ни(то) вярата му, а — царя и неговите закони*, с една дума, турското правителство, което варварски владее не само нас, но и сами(те) тур(ци).

В Българско не ще има цар, а „народно управление“ и „всекиму своето“. Всеки ще си служи по вярата и законно ще се съди както българинът, така и турчинът. Свобода и чиста република.

Левски до чорбаджията Ганчо Милев в Карлово, 10.V.1871 г.

ЗА ВРАГОВЕТЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА И РЕПУБЛИКАТА — СМЪРТ

Ако някой презре и отхвърли предначертаната държавна система *демократска република* и състави партии за *деспотско-тиранска* или конституционна (в смисъл монархична) система, то и такива ще се считат за неприятел на отечеството ни и ще се наказват *със смърт*.

Из „Нареда (проектоустава) на работниците за освобождение на българския народ“ — наказателен закон, §3.

ЗАКЛЕВАМ СЕ ПРЕД ОТЕЧЕСТВОТО

АЗ СЪМ ПОСВЕТИЛ СЕБЕ СИ НА ОТЕЧЕСТВОТО СИ: ДА МУ СЛУЖА ДО СМЪРТ И ДА РАБОТЯ ПО
НАРОДНАТА ВОЛЯ

Длъжност (ми) е да те попитам: „Прочел ли си устава, който е потвърден по вишегласието на всичките местни комитети? (Прочел ли си) и окръжното писмо, в което заповядва Централният комитет, което съм ви изпратил от две недели напред?“

Байо, аз не те настъпвам по краката, но изпитвам по устава и извършвам според пълномощното си, като по-напред благоразумно изпитвам и вземам факти в ръцете си. Пък ти прави по твой кеф.

Както казах по-горе: *аз съм посветил себе си на отечеството си още от 61-во (лято) да му служа до смърт и да работя по народната воля. И ако това ти не видиш, (защото) си неверен, то децата ти ще видят (и) ще помислят за тебе.*

Левски до Анастас п. Хинов, 25.VIII.1872 г.

ТРЯБВА ДА СЕ ЖЕРТВУВА ВСИЧКО, ПА И СЕБЕ СИ

Ние насърчаваме всичките членове и съучастници в народната ни свята работа да бъдат верни и постоянни във всяко отношение към целта, като вземат по-напред пред очи и речат: „По-добре честна смърт, нежели (отколкото) смърт безчестна.“ И наистина, който постоянствува докрай — (за) него са неописуема радост големите дарове (на признателност) от българския народ. И ето сега е часът, в който (може) да спечели всеки. (А не) както (казват) някои си: „Ами ако умра?“ То ние му казваме, че неговото име

остава навеки живо, заслугата му ще се предава на деца, унуци и пр. Следователно да се спечели този свят дар, *трябва по-напред да се жертвува всичко, па и себе си...* Чисто народният българин, който е разбрал и вижда мъките и неволите на милия ни народ, който е усетил вече в сърцето си всекидневните горещи и кървави сълзи на нашите обезчестени майки, братя и сестри от тирана, то за него няма страх, няма никакви извинения, а смъртта му е самата утеха и душеспасение. (Тази) смърт заслужава гореречената ни слава от българския народ. Инак (ако той не действа по този начин) той не е българин, не е християнин, не е човек. Следователно нему смърт, смърт и смърт.

Левски до орханийци, 29.I.1872 г.

ЧИСТО НАРОДНИЯТ ЧОВЕК СЕ БОРИ, ДОКАТО МОЖЕ..., АКО НЕ СПОЛУЧИ..., ТРЯБВА ДА УМРЕ В
НАРОДНАТА СИ РАБОТА

Отсега, ако ще бъдете в работа с нас наедно, т.е. по заповедите на тукашния Централен комитет, то няма да правите вече никакви договори с (хора) от каквато и да е народност, докато не вземете препоръка от Централния комитет в Българско, който предварително ще Ви ограничи в думите. Извън това на никакви договори не се подписваме... И който не постъпва така, не е наш. В същото, като ни молите за отговор, напомняте ни, че ако видите, че няма надежда от народа ни, ще бъдете принудени да вземете участие, с които сте имали договор да се биете за чужда свобода. За жалост казваме Ви, че това Ваше предложение ни малко смущава. Вие добре познавате нуждите на нашия народ, знаете, че малцина са, които ще го поведат да се бори за свободата си, а Вие — за чуждата! Пак ще кажа: *чисто народният човек се бори, докато може, за да избави своя си народ по-напред, па тогава нека гледа и на други. Ако той не случи, то трябва да умре в народната си работа.* Това е правилното

разсъждение... По-надолу в писмото си казвате: тежко е на един народ да очаква от едно или няколко лица своето благополучие. Като не знаем в какъв смисъл е писано това, потвърждаваме и ние, че всички задружно трябва да вършим всяко нещо, което е за народното освобождение. Делата, които са се вършили досега и които има да се извършват, било е и ще бъдат по вишегласието на всички членове, които съставят ЦК, а не по мнението на тогава или оногава.

Левски до Панайот Хитов, 29.IX.1871 г.

ЗАКЛЕВАМ СЕ ПРЕД НАШЕТО ОТЕЧЕСТВО БЪЛГАРИЯ, ЧЕ ЩЕ ИЗПЪЛНЯВАМ ТОЧНО ДЛЪЖНОСТТА СИ

Долуподписаният, като приемам всичките длъжности, които ми се налагат от пълномощното, дадено ми от ЦБРК, и (като) съзнавам отговорността на своите действия, съгласявам се във всичко и с действията на другите членове на ЦК, които ще разпределят длъжностите помежду си според способностите на всякого. Същият отговарям за действията си по устава пред другите членове на ЦК и *се заклевам пред нашето отечество България, че ще изпълнявам точно длъжността си.*

В. Левски

16/28.VI.1872 г.

Писмената клетва на Левски, положена след общото събрание в
Букурещ, април и май 1872 г.

НАРОДНАТА РАБОТА СТОИ НАД ВСИЧКО

Брате,

Откакто ти се даде пълномощното, гледай *народната работа повече от всичко друго, повече и от себе си да я уважаваш!* Честитя Ви венчаването и дай боже (да е) на

добре. За нещата (писмата) какво им пречеше на пътя? И щом са пристигнали, ти не си ги изпратил! Защото подир тях писах други за Букурещ и им казвам да гледат в първите писма и да вършат! Сега ето че ще паднат в съмнение за тия писма, какво ли са станали!

Левски до Христо Иванов Големия, 4.VIII.1872 г.

БЛИЗО Е ВРЕМЕТО ВЕЧЕ — БЪЛГАРИНЪТ НЕ ЩЕ БЪДЕ РОБ, А СВОБОДЕН

Напред и не бойте се! Нека българското юнашко око не се бои вече от мъките на дрипавия читак. *Ето близо е вече времето да докажем на душманите, че българинът не ще бъде вече роб, а свободен.* И който от тях не признае нашите закони и не заживее с нас по същите граждански правила, той в един миг с всичко ще стане на прах и пепел.

Ние, членовете на Централния комитет, се събираме да определим вече времето за общо народно въстание. Вънкашното обстоятелство ни принуждава силно (и) без друго да вървим на бой и да се не губи (нито) минута. Но това спираме за някой месец и друг, докато се извести по всички страни на Българско да се приготвят с барут, куршуми и пр., да дава вече кой колкото пари има, да вдига с лихва вече кой колкото може. Парите най-късно до два месеца (трябва) да бъдат готови, че щом пишем, да се донесат, загдето ги поискам, та докато се нарежда работата за революция, пушките и целият друг припас да бъде готов и се разнесе по местата, гдето е нужно. Защото вдигнем ли (веднъж) народните байраци, дотам е цялото приготвление.

Всичко това по-скоро да съобщите по всички места. Приносящият е наш брат от окръжния център Юдачоглу Селиникли (Пазарджик — Н. Ръжанков). Ще му дадете адреса си и ще вземете (техния) адрес за писмено и всякакво споразумение. Точно ще му забележите на книга за всички станали там работи и как стоят сега. Всичко,

каквото има донесено от Влашко, да го дадете на някого да го донесе в Ловеч у Николча Алачат (Сирков) в махала Дръстене. По-скоро вижте да ми изпратите (и) фишеците на иглянката ми.

Всичките тамкашни имена да ги промените с други и моето — вместо Ас. Дер. Кърджала ще познавате Ибрияма Анадолу. И подписката ми ще я дириите чрез разрязаната книга, без печата, защото падна в подозрение.

Приносящият и устно ще ви говори за нещо. Вижте, ако можете, дайте му здрава дума.

Левски до окръжния център в с. Голям извор (Тетевенско),
12.XII.1872 г.

БРАТСТВО С ВСЕКИГО, БЕЗ ДА ГЛЕДАМЕ НА ВЯРА И НАРОДНОСТ

Целта ни в Българско е *братство с всекиго, без да гледаме на вяра и народност*. Ръката си подаваме всекиму, който желае да пролива кръв с нас заедно за живот и свобода човешка.

Това Ви е известно. (Но) тук думата ни е за нашите братя сърби, които така също изповядат: свобода или смърт. И ето време (е) да покажат действително, че те, сърбите, са братя и на българите. Ние днес искаме да се освободим и простираме ръката си за помощ, каквато могат да ни дадат. Ние се нуждаем от народни водители за бойното поле и ги молим да ни дадат място за 150–200 души във военното училище. Затова задължавате се от Централния комитет по-скоричко да поднесете тайно писмото ни на сръбското правителство, че ако намери място прощението, отговорете ни по-скоричко.

Левски до Л. Каравелов, 25.VII.1872 г.

ЗА ЧЕСТНИТЕ ХОРА ТАКАВА СМЪРТ

Научили сте чрез вестника за Ангел Кънчев, че се е убил в Русчук и (че) нищо няма намерено в него. Човек проводихме и разбрахме по-тънко. Страхът му е (станал) причина да не знае какво да прави. Остави името си безсмъртно. *За честните хора е такава смърт...* Не бойте се, братя български синове, от такава смърт! Защото днес (тя) е най-сладка, честна и права смърт за всеки българин. Дързост и постоянство! Времето е близо, ще видим и свобода.

Левски до сливенци, 4.IV.1872 г.

ЗА РЕВОЛЮЦИЯТА

ПОВЕЧЕТО СА СЪГЛАСНИ ДА ИЗЛЯЗАТ С ЧЕТИ

Ваше благородие, г-н Найдене,

... В кратко (отскоро време) всекидневните минути (случаи) ни показват разпиляване, за което всичките казват, че като остане до 15 март един месец (ще бъдат разпуснати от легията). Очевидно да е истина. Ако ли не, едни говорят, че ще се върнат във Влашко, *а повечето са съгласни да излязат с чети*, което ще каже, че остават на наше разположение. А къде ще му излезе краят? За това остава на старите да мислят. Ако не ни дадат пушки, ние ще излезем с тояги, както на 67 г.

Моля Ви, дори и да е било наредено за общо въстание или (ако) не (е) било (наредено), да изработите (наредите) по-скоро, за което Ви моля и (ако) е възможно (да наредите).

Покорний Васил И. Львский
Из Белградската академия — новообразувана
българска чета

Левски до Найден Геров, 1.II.1868 г.

АКО СПЕЧЕЛЯ, ПЕЧЕЛЯ ЗА ЦЯЛ НАРОД — АКО ЗАГУБЯ, ГУБЯ САМО МЕНЕ СИ

Господин Панайоте,

... Чух, (че) щял си да отиваш във Влашко. Аз от 67-мо (1867 г.) досега не съм имал чест да сте се доверили на мен, да ми кажете по нещичко истинно. Но пак Ви моля и познавам за най-искрен и пръв любимец български, да дойдете при мен или да Ви пиша какво аз мисля да правя и

ще го направя, ако рече бог с Ваше позволение, ако го намерите благосклонно. И ще Ви моля да ми позволите, за което, *ако спечеля, печеля за цял народ — ако изгубя, губя само мене си...*

Ваш знаменосец: В. И. Льв-ский

Левски до Панайот Хитов, писано през март или април 1868 г.

РАЗМИСЛЕТЕ ЗРЯЛО, ЧЕ РАБОТАТА НИ НЕ Е САМО ПО БАЛКАНА, НО РЕВОЛЮЦИЯ НА МЯСТО

Сега ида да Ви посрещна (да Ви отговоря на) думата, дето казвате в писмото (си), че с божия воля на лятос да се развява българският лъв в България. Сега, като Ви предлага(ме) до (къде) ни е дошла работата и какво има да работим, па не забравяйте, че хората ни, с които ще захващаме от най-напред, се пръснаха от местата, дето живеят, кой по Влашко, кой в Сърбия, (кой) в Добруджа. Остават само старците и жените. Освен (това) нашата най-сгодна (добра) сполука за захващане (започване) е (през) зимата. *Размислете зряло, че работата ни не е само по Балкана, но революция (на) място.* После идат главните пътища, подир тях селата, по-после горите. Виж сега не ще ли ни помогне зимата? (Тя) ще отегчи пътя на войските, а (особено) на артилерията и всадниците (конниците).

Левски до Филип Тотю, 1.III.1871 г.

ЦЕЛИ СМЕ ИЗГОРЕЛИ ОТ ПАРЕНЕ И ПАК НЕ ЗНАЕМ ДА ДУХАМЕ

В първото си писмо дадох мнението си, че трябва зимно време. Като съм убеден твърдо за мене си, пресмятали сме и тук-таме, пред няколко още наши по-разумни и (те) са казвали истината тогава, (че зимата) е време. Но пак не смеем да кажем решително, ако и да сме убедени, че тогава е спасението ни, защото губи значението

си, (тъй като) Централният ни комитет трябва да подпише...

Ето сега ми казвате в писмото си, че сте дохождали в разговор с някои си родолюбиви българи и на въпроса Ви отговаряли защо в 67 (1867 г.) и 68-мо (1868 г.) не взеха българите участие с четите? Ето че те си остават глупави на това питане, а българите направиха много хубаво, че не се измамиха подир четите. Обязаността беше не да бунтуват народа, но да свикват от градовете и селата умни хора и да им показват как трябва да се приготвят, че като им се даде знак за революция — да бъдат всички готови. Това, брате Филипе, ако си забравил, (то) да им кажеш на горните господиновци. Аз имам и закона в пазвата си от 67-мо (1867 г.) А и всичките войводи изпълниха ли, както им налагаше законът? То не ни е засега работата да говорим, а искам да докажа на горните ни родолюбци, че българите, ако бяха се повлекли след четите, щяха да принесат полза на руския цар, пък за тях си щяха да изгубят най-добрите си юнаци, в ръцете на кои(то) стои българската свобода. Пък тогава нека отсвирюва (нека тегли) България чак до един век още. Това така доказвам на нашите родолюбци, щото да престанат ония бърборения. С факти имам да докажа, че с руски агенти съм имал да работя, без да знам, в 69-то (1869 г.), единият препоръчан от одесските българи за добър помощник на българите, пък не излезе така. Уловихме няколко шарлатанлъци и хайде — отдето е дошъл. Кога стане нужда, ще го кажем с всичките му работи. *Цели сме изгорели от парене и пак не знаем да духаме.*

Брате Филипе, чакам на това писмо отговора Ви, че тогава ще се разберем как и какво ще работим.

Левски до Филип Тотю, 18.IV.1871 г.

ИГРАЕМ С ЖИВОТА НА 7 МИЛИОНА БЪЛГАРИ — ТРЯБВА ЗРЕЛО ДА СЕ ПОСТЪПВА

Събрали сте се и намерили сте за нужно да се проведат троица души до сръбското правителство, щото да се разберем: ще (можем) ли в едно (и също) време те и ние, кой с каквото може, да избием господаря си, който ни е заял и му се иска да ни дояде с жени, с деца и с всичкия ни имот. Или ако те не щат, то нас няма кой да ни спре. Господа и братя еднотружни, и ние от Българско подписваме за това, което сте намерили за добро. Това е така и нека бъде (да стане, но) само засега не може. Чак тогава, когато съберем и четирите краища на Българско в едно и направим (опис на хората и оръжието), та да видим какво имаме пред нази. Тогава е лесно да пратим хора в Сърбия...

Нали пишете, че играем с живота на 7 милиона българи. Трябва зряло да се постъпва...

Левски до Данаил Хр. Попов, 11.II.1871 г.

КОИТО ИСКАТ ДА УМРАТ ЗА ОТЕЧЕСТВОТО СИ, ДА БЪДАТ ГОТОВИ

... Насърчавам Ви, че работата ни засега в Българско е тая: да търсим средство да си купим от по-чистото (здрaво) оръжие пушки до четири-пет хиляди; и Турция изведнъж ще я сгромолясаме, а на мястото ѝ ще възкръсне България с пълна свобода. А отде и как ще ги принесем? Това е май мъчничко. Но добър е господ, веднъж да се сдобием с пари. Като бъдем готови да купим горните пушки, в същото време ще ни трябват хора, които да познават що-годе военната тактика. Ще намерим войводи, но не учени, а юнаци за извън градовете, като за по планини, друмища, села и пр. А за в градовете трябва поученички, (които) що-годе да познават военната тактика и дисциплина; да знаят кои улици да затворят и кои да отворят; кои и какви къщи трябва да осигурят за профилование (запазване и защита) срещу всякакви противности; каква форма трябва да се даде на шанца,

който ще заобикаля града според местоположението му, ако има реки, блатата, гори, шумнати места. Все трябва да знаят срещу горните как да се разположат. Таквиз младежи имаме, които познават отчасти, дето сме учили заедно с тях в Сърбия. А всички искат ли да умрат за Българско? — Не мога да кажа. Това е Ваша длъжност, да се поразходите барим с писма из Влашко и ще ги намерите всички, (за)щото има (и) та(кива), (които) не знаят какво се работи в Българско.

Ония, които искат да умрат за отечеството си, предизвестете ги да бъдат готови, че като дойде време да ги повикаме, ще им назначим мястото, заде да тръгнат. (Същевременно) забележете ни имената им (на тези), които ще бъдат готови. Вие сте приели, братовче, с бай Йованица тая за вас много свята работа. Радвам Ви се и Българско ще ви награди.

Левски до Д. Хр. Попов, 5.II.1871 г.

РАЗМИСЛЕТЕ ХУБАВО, ЧЕ ДОСТА СМЕ СЕ ЛЪГАЛИ

Ако сръбското правителство не е вече таквоз, каквото е било досега срещу нази, тогава ще им опростим всичките погрешки и сме вече братя. Това да излезе така, т.е. да ни подадат братска ръка, пак трябва да бъдем предварително що-годе подготвени отвътре в Българско. Защото на истинното не трябва да вярваме, чак докато се не турим в действие на бойното поле, както не вярваме и самите наши дейци във всичко чак до оня ден... Братя, *размислете се пак хубаво, че доста сме се лъгали* от хората, па и от помежду назе си и отлагали от година на година. Сега сме се заловили, както трябва на работа, нека се сдобием и с пари; че тогава ще видим какво ще работим. Парите са водител на всичко, тогава знаем и за какво да приказваме.

Левски до Д. Хр. Попов, 11.IV.1871 г.

ОРЪЖИЕ, ОРЪЖИЕ И ПАК ОРЪЖИЕ

Нужно е всеки действителен член отсега да се *приготви с най-добро оръжие*. Казали сме навсякъде, пишем и Вам: вижте и отбележете колко души ще се намерят в околността Ви, които да могат да се запишат по за една иглянка пушка, които сме прегледали и одобрили за наша(та) работа. Колкото по-много се поръчат, толкова по-евтино ще ни паднат (додат)...

Левски до троянци, 15.VII.1872 г.

В отговора Ви по приносящия ще забележите колко души ще си земете иглянки, защото (е необходимо) да се вземат наведнъж (в) една форма, с едни фишеци...

Левски до местен комитет

ЗА РЕВОЛЮЦИЯТА Е НЕОБХОДИМО ОРЪЖИЕ

Байо!

... За пренасяне стока в Българско се изнамери място, имаме и хора, които ще го приемат по майсторски способ. (Ето защо) вижте и пишете ни: ще се намерят ли родолюбиви богати, (които) да направят тая (услуга) на отечеството ни: да поръчат от най-добрата система 500 дълги, като по-напред се изпитат на всеки десет една, за да не излязат фалшиви. А като ги внесем в Българско, ще гледаме за малко време да им внесем парите и да се поръчат още...

Левски до Киряк Цанков, 2.VII.1872 г.

НЕОБХОДИМИ СА БОЙНИ ПРИПАСИ

Моля Ви да задължите Панова или Ячу... да ми вземат за пушката, която купих, те знаят, още 500 фишека и машината, която щеше да ми направи французинът, да си пълня сам фишеците. (Пратете ми) и петстотин празни фишеци, но да Ви каже как се пълнят, па пишете ми ясно да мога да се разбера. Питайте французина за тия фишеци, не може ли да се набави евзата (капсулата), която пали? Защото не е капза, а цялото дъно (е) намазано с такъв огън и дето и да се случи, т.е. на която и страна да се обърне фишекът, иглата като удари, пали се. Та ако може да се достави такъв материал, да се туря пак в изгърмените фишеци от същия огън...

Левски до Л. Каравелов, лятото на 1872 г.

ОТ ДНЕС РАБОТАТА ЩЕ НИ Е ДА ТЪРСИМ ПАРИ

Сега кажете ни отде по-скоро да намерим пари? Защото досега съм работил без пари и за това се едвам види работата ни. Сега да стана с по-верните си юнаци и да тръгна чрез басканлъци (обири) да събирам пари? То хубаво, защото знаем на кого трябва да се нападне. Ами ако паднат от нас мъртви, какво правим без тия хора? Може да паднат и най-добрите ни, без които не може да се работи. А пък ако падне, не дай боже, някой ранен и го уловят, па изкаже всичко, какво работиш вече? Мъки са. Недейте бърза; ние трябва повече да бързаме, защото свърталища нямаме никъде постоянни; нашите хотели са сламарниците, но понякога и те ни се виждат твърде тесни. Засега друго няма какво да ви пиша. *От днес ще ни е работата да търсим пари.*

Левски до Д. Хр. Попов, 11.IV.1871 г.

ПАРИ, ПАРИ

Преди дваайсет дни (бил) пратен човек, нарочно от Влашко да ме вика. Не знам за какво. Днес телеграфирах, че след 30 дена ще се отправя за там.

Имаме дадени думи да се вършат много работи. Казвал съм Ви. Може би за военното училище да се тури в ред, или пу(шки)... и правилата военни (да се пренесат), за което бях асла готов после малко време да отида, за да се тури (всичко) в ред. Сега, като ме викат оттам по-скоро да отида, гледайте да съобщите на всичките членове (в града) и вън (в селата) да съберат пари, колкото може повече, та да се видят (уредят) горните нужди. Защото не мога лесно да отида пак, (а) може (би) и никога! *Та пари, пари!* И колкото повече съберете, ще ги дадете (на) приносящия познат Ви поща, ако сам не дойда после 15–20 дена.

Левски до Революционния комитет в Пазарджик, 29.X.1872 г.

НУЖНИ СА ПАРИ И ВОЕННИ ВОДАЧИ

Байовци!

Народът ни е твърде добре приготвен духом, (но) членовете на тази свята работа едвам посрещат разноските за нещо повече!... Трябва твърде дълго време. Моето мнение, според аз както ценя работата и гледам пред очи, е: по-скоро да се тури в ред работата, за която пиша на К(аравело)ва (да се приемат ученици във военното училище в Белград). Гледайте, братя, и постарайте се дано се тури това първо и най-свято нещо в работа.

Левски до Централния комитет в Букурещ, 25.VII.1872 г.

С всичките си сили да се трудите за събиране пари! Бързайте, защото там стои всичката ни работа.

Левски до сливенци, лятото на 1872 г.

ДОКАТО ПОСТИГНЕМ ЦЕЛТА СИ, ЩЕ ОТИДАТ И НЕВИННИ ХОРИЦА

... През друга къща влизам у едного чорбаджия, комуто бяха искали помощ за заточениците в Диарбекир. А това куче, (след) като не дал ни пара, напсувал ги и ги укорил, че били разваляли спокойствието му! — на шкембетата. Аз исках да го (убия) и (да взема) парите му, но както правих сметката си в къщи, на пазара не излезе така. Да видим каква (излезе). Ние (бяхме) скрити в къщата му. Фамилията му беше отишла на Троянския манастир, а той (бе останал) само с калфата си, 24-годишен момък. Според както изпитах, от дюкяна си дохождал всеки път един час и половина преди момчето, (но) то не беше така. Към 3 часа дохожда калфата му, отваря портата, която беше заключена отвън, и влиза... Ако бе дошел той пръв, нямаше да става никакъв шум, а то дойде първо момчето. Посрещна го другарят ми. (Момчето) нададе вик: „Тичайте, хора!“ Докато пристигна от мястото, дето бях на двора, то все вика и се бори с другаря ми. Пристигнах. Ръгнах го с камата на смърт, та дано народът да сбърка посоката на гласа му, (защото) улицата беше пълна с хора. Не умря изведнъж. Захвана да вика повече, което не можеше да се укрый вече. Ръгнах го още веднъж, за да не се мъчи и да не може да каже какви са били (нападателяте). Жално за невинното момче! Но ако не беше така, бе оцапано на много страни. *Докато постигнем целта си, ще отидат и доста невинни хорица.*

Левски до Л. Каравелов, 25.VIII.1872 г.

БЕЗ РЕВОЛЮЦИЯ СМЕ ЗАГУБЕНИ ВО ВЕКИ ВЕКОВ

Според препоръката на изпратените ни хора гледайте да работите по-скоро, защото усилова (своята дейност) и турският комитет „Млада Турция“. А по-близо е да

захванат черногорци (и) сърби с турците бой. Черногорските юнаци ни питат в писмата (да им кажем) в какво сме готови, та да им назначим и деня, в който да се почне (боят) в едно и също време. Нашият отговор беше следният: „Братя, още в малко има да се приготвим и ще Ви явим.“ Следователно трябва бързана, защото в много (още) не сме приготвени, а хората, като ни гледат, че работим мързеливо, няма да ни чакат...

Предвижда се, че (черногорците) ще ни преварят наедно със сърбите, (но) едно е само, което спира черногорците, (та) да не подават още ръка, (за) да захванат наедно със сръбското правителство. Защото тяхната и наша цел е една — народно управление, което и те тайно са предначертали. Но както и да е, няма да ни чакат за дълго време да се мъдрим в работата си. И ако се захванеше от която и да е страна бой с турците, пък ние непригответни в нищо? Затова Централният комитет е невинен, защото каквото е виждал и чувал, предизвестявал е всичките местни комитети. Ако ли пък ни преварят горните, за които казахме, и се захване бой с турците, то (това) ще е за нас честита случка и време за неизпущане. В такъв случай Централният комитет ще употреби всичките си сили по-скоро да даде ред (заповед) на всичките местни комитети *за революция, защото иначе сме изгубени во веки веков...*

Левски до комитета в Карлово, 16.I.1872 г.

ОЩЕ В НИЩО НЕ СМЕ ПРИГОТВЕНИ ЗА РЕВОЛЮЦИЯ

... В същия ден направихме заседание в присъствието на Аслан Д-олу (Левски), който ни представи на разискване горното писмо (в което Л. Каравелов след Арабаконашкото нападение подканя Апостола да вдигне незабавно народа на революция). След дълго и сериозно размишление върху споменатото писмо нашето мнение беше съвсем противно. Наистина ние не познаваме

отблизко причините, които извикват толкова скоро избухването на революцията, обаче ние мислим, че днешните обстоятелства не биха се променили толкова скоро: неприятелят не ще се засили, докато ние бързаме малко-много да се приготвим. Помощта на Сърбия и Черна Гора ние разбираме само тогаз, когато са се вплели в бой с неприятеля. В този дух по решение на това събрание написахме писмо до Ц. к-т, ако е възможно, да се отложи поне за една година пламването на революцията. Надяваме се, че и Вашите мнения отговарят на нашите. Както и да е, нужно е и Вие, които съставяте един комитет, да пишете до Ц-т комитет колкото е възможно по-скоро, което ще се направи от всички местни комитети, за да знае Ц. к-т с какво разполага и да прави по-точно сметките си. По заповед на Ас. Д-олу (Левски) ето по кой начин ще пишете на Ц. к-т и писмото си ще изпратите до нас, за да го препратим заедно с нашите.

След като изявите мненията си за належащата революция, ще дадете още сведения, че правите това със съгласие на толкова и толкова села, с по толкоз юнаци, които (могат) да носят оръжие, и колко села са посветени в работата си, и колко не са, и в колко села малцина са събудени, а има надежда в малко време да се раздвижат всички и да подадат ръка за работа според както ни води уставът. И според наставленията на Аслан Д-олу и най-изветрелият човек не би повярвал, че е възможно да успее такъв бързо движение, когато *ние още в нищо не сме приготвени...*

Това ще направите по заповед на Аслан Д-олу.

Окръжният център в Ст. Загора до комитета в Сливен, 22.XI.1872

Г.

И ВСЕ ПАК СВАТБАТА Е БЛИЗО

Братя,

Като не беше при мене разрязаната книга да Ви пиша чрез нея, то ще дадете доверие на думите на приносящия, каквото Ви каже. Той се познава с Вашия Д. Пеев, среден на бой, червени мустаки, сиви очи, бял в лице, в говоренето си е бързорек. Той нарочно е отправен до София да разбере точно станалите работи и да мине при Вас и да Ви разкаже, та същото да явите и на другите м. к-тети и ги насърчите да вървят напред в предприятието, без да губят куража си. (Трябва) да събират пари за оръжие и пр., *защото сватбата е близо.*

Сега вече всички местни к-ти търсят средства за пари, (едни) ще продават стока, други ще вдигат с лихва и скоро-скоро всеки местен к-т да събере парите си. И с първо писмо като се поискат, каквото внесат, това и ще бъде. Явете на всички местни комитети да бързат и колкото вече могат да съберат пари, да са готови, че после (и) два дена да искат някои си да внесат пари, (ще) е късно и за тях няма (да има) оръжие.

На приносящия забележете и Вие точно, както са станали работите около Вас, той ще ги отнесе в другите окръжни центрове, които пък ще разнесат тая работа по своите околности.

Изпращам Ви една разрязана книга от окръжния център, та когато има нещо да Ви се пише или Вие да пишете, чрез тая книга ще правите споразумения за всичко. Без нея нито едно писмо няма да се взима за истинско...

Приносящият ще Ви каже да доде заедно с него Д. Пеев или друг някой от Вас в Ловеч. И там като додат, никому няма да казват, че аз ще премина през там. Казал съм на приносящия какво ще прави, като отиде в Ловеч. Гледайте да отиде с него Д. Пеев, че като пристигнат в Ловеч, Д. Пеев тутакси да ме потърси. Той знае мястото ми (в коя къща слизам). Ако ли ме няма още, той да яви на оная къща, че ида, та да са известени. Пък Д. Пеев да излиза сутринта рано или вечер на края на Ловеч. Той знае на кое място...

Братски (Ви) поздравявам и целувам всички
куражливи членове.

Аслан Дервиш Кърджала

Левски до окръжния център в с. Голям извор (Тетевенско), към
края на 1872 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ДИСЦИПЛИНА

ТРЯБВА ДА БЪРЗАМЕ — ХОРАТА НЯМА ДА НИ ЧАКАТ

Ако някой поканен да вземе участие в народната ни работа се откаже, (то) ще го забележите (заедно) с причината, по която се отказва. Колко черни души имате, които Ви пречат в работата, с описание на физиономията им и на каква работа си? Ще ни явите (съобщите) колко юнаци имате готови с оръжие, които всеки ден да са в града Ви, та щом станат нужни на Централния комитет, да ги повика... Черногорските войводи в писмото си до Централния комитет ни питат: готови ли сме и в какво? Ако сме готови, то да им назначим деня, в който да се захване (въстанието) в едно и също време. Нашият отговор беше (следният): „Има да се готвим още малко и ще Ви явим (съобщим).“ Следователно *трябва бързана*, защото в много (още) не сме приготвени, а хората, като ни гледат мързеливи в работа — *няма и да ни чакат*.

Левски до плевенци, 23.I.1872 г.

НЕ СЕ ПОКАЗВАЙТЕ ПРЕД ВЪНКАШНИТЕ НИ БРАТЯ СТРАХЛИВЦИ

Чудни хора сте — защо пишете и говорите за онова, в което още не сте уверени, и казвате го: „Това е!“ Нали разбирате, че като се е писало вам в едно и също време, така също се е писало на всички революционни комитети, за да се приготвят в едно и също време. Казахте, че имате представители добри и готови, а сега не щели (не искат). Като как разбирате тази работа, която е най-важна и деликатна, та днес едно да се говори, а утре — друго.

Недейте да се *показваме пред вънкашните ни братя* *неспособни и страхливци*. Защото те, като ни гледат такива, не щат (няма) да ни вярват, че ние чувствуваме вече (нужда от) свобода и че гледаме (един) ден напред да отхвърлим ярема си от врата. Пък оттам (от тях) чакаме голяма помощ.

Левски до революционните комитети в Тетевен и Видраре, края на март 1872 г.

НИКОЙ ДА НЕ СЕ ПОВЕЖДА СЛЯПО В РАБОТАТА

Какво стана със закона? Направихте ли бележки върху него, или по съдържание е добър? Както Ви бяхме задължили по заповед от Централния комитет, да съобщите работата ни и на някои и други от по-първите Ви лица по име, (които) да дадат решението си всеки за себе (си), где е гласът им (съгласни ли са с нас). Или ако не (сте) им съобщили, не знаете ли, че (по)падате под съд според закона? Отговорете ни: (съобщили) явили ли сте им и всеки за себе си какво е казал — ще бъде ли с нази и с народа, или е против нази и против народа? Явете още и на ония, които казват, че са българи и желаели да работят за народното ни освобождение, но нямали доверие в работите (ни). Това и ние отколе сме казали: *никой да се не повежда сяпо в работа, защото на таквиз никога няма да им поверим тайна*.

Следователно ето какво: писали сме на всички революционни комитети да си изберат и приготвят представители за във Влашко и са (се) приготвили (вече). Казваме и Вам, ако нямате доверие в ловчанския представител и (не искате) да му дадете пълномощно да гласоподава и за Вас в заседанието, то изберете си представител по вишегласие, който познава духа на по-голямата част от народа ни към целта (и) въобще състоянието му, (също) да познава (и) какви са

обстоятелствата в Българско. Защото там във Влашко (на събранието) ще бъдат чисто народни хора — представители, българи от разни места, живущи извън Българско; а оттук аз с гореречените ни представители по решение на Централния комитет ще явим (съобщим) как вървят работите ни в Българско и догде са дошли, върху което ще дават мнение за оттук нататък — как трябва да вървят работите ни според обстоятелствата ни в Българско и общото положение в Европа. И това тяхно мнение ще се принесе тук в Централния комитет и по вишегласие на всички революционни комитети ще се реши съдбата на българския народ съобразно с времето...

Левски до Троянския революционен комитет, 4.IV.1872 г.

ВЪРШЕТЕ ВСИЧКО СПОРЕД УСТАВА

Братя!

... Изпращаме ви двацет устава, които ще раздадете на действителните членове, (за) да работят по него. И те ще се дават, както и всяко нещо, под №, ще се бележи кому какво се дава и кога се е дало.

Вършете всичко според устава, (за) да не попадате в наказание! Събирайте и пари, докато дойда, защото трябва. Тогаваше ви дам всичките знакове и наставления, за да не би да пропадне нещо в неприятелски ръце.

Левски до троянци, 15.VII.1872 г.

ДРУЖНА РАЗЯСНИТЕЛНА РАБОТА

Умно да се разполагате (с устава), т.е. комуто не е за даване да го има, то да му се прочете, ако не знае да чете, или ако знае, сам да го прочете, докато каже, че го е разбрал, и пак да си остане в комитета. Неизбежно е да го има всеки действителен член, от когото се чака по всичко

(или повече) работа. Изпраща Ви се и по едно окръжно писмо от ЦК, което трябва да се прочете пред всичките членове. Също и устава да го прочете един от членовете пред всички и да го разкаже подробно.

Левски до местни комитети, лятото на 1872 г.

НЕ БИВА ДА СЕ ДАВА ПОДКРЕПА НА ГЛУПЦИ

Байо, да ти кажа една като сто! Всичките неразбории, зависти, укори, които произлизат повечето от глупостта, са причина за разделянето един народ на части и (тогава от него) не остава нищо. Това вие твърде добре познавате. Следователно у нас, за да не може да добие сила тая поразия, а да вземе силен вървеж работата ни, без да пропадне в неприятелски ръце нищичко, *не трябва да давате подпора на глупци*, а да ме поддържате, като кажете всекиму: „Ако вие с Левски не се разберете, за вас няма работа!“ Това така трябва да направите, ако сте убедени в мене, и няма да (последва) нищо лошаво.

Левски до Л. Каравелов, 25.VIII.1872 г.

ГЛАВНИЯТ ЦЕНТЪР Е В БЪЛГАРСКО

Байо!

Тези се турят (поставят) в работата, защото им казах, че *главният център е в Българско*. Повечето души мразят (постъпката) на Каравелова, защото напада старите, а другите народности, като слушали това, ползували се. Затова им казах, че му се е рекло вече да не пише ни за стари, ни за млади. Който е крив и пречи на народа ни, ще се явява в ЦК, отдето ще се каже по всичките наши да знаят за това. Така и трябва вече, защото ето намират се хора, (които), като гледат на такива работи, не вземат участие... Усещам и разбрах от много души във Влашко

мнението им: ако тая работа се управлява от Българско, то ще бъде работа и ние вземаме участие.

Левски до Киряк Цанков, 27.I.1872 г.

ДЕЛА ТРЯБВАТ, А НЕ ДУМИ

На всичките местни к-ти във Влашко ще им дадете право да съставляват и други местни к., защото има (и други) хора, пък всичките не можете да знаете. И според устава (старите местни комитети) ще ги отправят до ЦК, отгдето вече ще вземат и дават.

Нали ти казах, че повечето хора знаят да се препоръчват, а не правят нищо. Казах ти и за Тома Пантелеев! Видяхме се в Турно, попитах го за книжката превел ли е, той ми каза, че мислел да я даде на Мишайков. Искай книжката и намерете човек да я преведе, нея и другите по-скоро! Па да се плати (за труда им)!

Левски до Л. Каравелов, 27.I.1872 г.

ДИМИТЪР ОБЩИ РУШИ ЕДИНСТВОТО И ДИСЦИПЛИНАТА

... Като видя, че вземах вече вишегласието за центъра на онова окръжие и не ще може да прави каквото си иска, то той (Д. Общи) казал на един друг местен комитет да не се присъединява към окръжния център, а не знам где!

Писар им е даскалът. Той ми каза, че решили в събранието си да се отправят направо до К(аравело)-ва във Влашко. Това ми казаха други от членовете, че било направено в съгласие с Д. Общи. Не е ли глупост да дели от окръжието едно село и оттам да слушам думи, че аз съм бил тръгнал да си играя с хората и да ги лъжа! Това малка ли е помия?

Като чух това, донесе ми се и писмено, че те одобрили това в събранието си. Повиках и други да

попитам за това и да им покажа писмото, в което има и един малък печат. Те, като видяха писмото, казаха: „Че това така е направено, каза ни даскалът да знаем. Но не са ни викали на събранието, а пък този печат още не ни е показван да го познаваме. Затова искаме да питаме и ние: кога се прави събрание за нещо, само от 3–4 души ли става и каквото те решат ли бива решено?“

Тоя даскал по-напред го бях изхокал за нечестното му поведение, а сега отишъл от оня ден в едно село и рекъл: „Централният комитет е в село и заповяда да извадите днешния ваш даскал и да вземете еди-кой си.“ Това ми каза представителят, който дохожда на събранието във Влашко... На тоя даскал Д. Об(щи) му дал 5 л. турски назаем. Има ли Д. Об(щи) това право?

Ето какви работи се вършат от неразбрани мозъци, а хората като гледат от (страни), разгласяват работата (ни) за... Да прекъсна и да не пълня книжата с глупости. Да се не работи ден, пък десет дена да се разправя(ме)... и да се нападаме един друг...

Левски до Данаил Хр. Попов и Централния комитет, 16.IX.1872 г.

ИМА И ДРУГИ ЧЕСТНИ ЮНАЦИ

Днес тръгвам да пообиколя някой град (и) друг и после 10–20 дни ще се завърна. Дано побързате с печата и да го изпратите, та да го намеря готов. Защото без него работите ни остават назад. Също така без него няма и пари. Най-много съм чакал за него и седа на едно място, че накъдето и да отида, думите ми са тъмни без него. Пък и той не се прави за месеци? Ако работа е за парите — дайте ги сега от Вас, че няма да Ви ги забавим. Също и на Каравелова ще платя, както му пиша. Вземете думата ми за истина — какво няма да Ви лъжа в нищо. Ако сте ме взели вече в сърцето си, че аз днес или утре трябва да умра или да попадна в ръцете (на врага), та вие може да изгубите?

Не, аз и да умра, *има и други честни юнаци*, които ще Ви плащат.

Левски до Данаил Хр. Попов, 10.V.1871 г.

ТРЕБВА ДА СЕ ПРОМЕНЯТ ИМЕНАТА — СТАНАХА ИЗВЕСТНИ НА МНОЗИНА

Много сте нападнали кърдашлъка (брат) си. За пръв път не (е) трябвало толкоз. Ако ли съвсем се отрича от нашите работи, то е друго. Пък за да си променим *имената*, то и без тази причина *трябва да се променят*, защото *станаха известни на мнозина* из Българско...

За Димитра (Д. Обци) сега не мога Ви каза нищо, с второто си писмо ще Ви кажа за него. Това може (да стане) подир 30–40 дни, докато се сдобия с пари, защото, като се улесня, мисля да дойда да разгледаме и работи, които с писмо мъчно се разглеждат. Димитър го поздравлявам братски (и) ако ще да върви с нас, да почака до второто ми писмо.

Левски до Д. Хр. Попов, 20.VI.1871 г.

ПРЕГЛЕДАЙТЕ УСТАВА И НАПРАВЕТЕ СВОИТЕ БЕЛЕЖКИ ПО НЕГО

Както виждаш, и на Вас е, както пишем на Панайота, същото ще пишете от наша страна и на Ф. Тотю. Пращаме Ви два закона — единия на Вас и за Ценова (Димитър) в Букурещ. Гледайте хубаво, което не одобрите — туряйте бележки, па и още как. С една дума, каквото намерите за добро да се оттури или притури, бележете накратко и ясно. Като ще бързате да ни ги изпратите, щото Централният комитет по вишегласието на всички членове, а най-вече ще гледа вишегласието в Българско, ще го проводи да се напечата. Другият закон ще изпратите на г-на Каравелова. Задължавате се още, като го прегледате добре Вие в Турну

Магуреле, да го изпратите и на Лом, пък от Лом да го изпратят за Пирот и дето познават още.

Левски до Д. Хр. Попов, 29.IX.1871 г.

НЯМАТЕ СЪСТАВЕН УСТАВ ЗА НАКАЗВАНЕ НА ПРЕСТЪПНИКА СЪС СМЪРТ

Г-не, препишете съдържанието и на двете писма точно и ги изпратете в Лом до г-на Хр. — Ваш съгражданин, който пък оттам ще ги препише и ще ги изпрати за Пирот и другаде. Приказвали сме, (но) пишете му пак, щото, като се разгледат добре там и другаде, дето е изпратил, да ни забележат чрез Вас кратко какво им хареса (и) какво не. Нека ни пишат чрез Вас, защото е по-сигурно и по-скоро. Дайте си един знак за вземане и даване. Имената и мястото им, където работят те, няма да обаждате на Вашите членове от Влашко, защото мисля, (че) *нямате още съставен устав, който да награждава престъпника в същия час със смърт.*

Левски до Д. Хр. Попов, лятото на 1871 г.

ВРЕМЕ ЗА ПОМАГАНЕ Е СЕГА — ЗАКЪСНЕЛИТЕ НЕ ЩЕ БЪДАТ НАШИ ПРИЯТЕЛИ

Централният революционен комитет счита за своя длъжност да покани всеки българин, който и дето и да бъде той, да вземе участие в делото. Като има пред вид Вас и Вашите всекидневни пожертвования за милия си народ, на който стоите начело измежду другите родолюбци, има смелостта да Ви покани и да Ви помоли да му подадете братската си ръка, (за) да му помогнете, колкото Ви силите допускат, и нравствено, и материално. С това ще дадете пример и на другите ни извън Българско родолюбци да Ви последват.

Времето за помагане е сега, подир започване на общото въстание не ще имаме нужда от ничия помощ —

вратата за родолюбците ще да се затвори. Останалите и *закъснелите не ще бъдат вече наши приятели*, не ще да ги е раждала българка, не са хора.

Левски до богат българин във Влашко, 6.X.1871 г.

ТРЯБВА ДА СЕ СЪОБРАЗИТЕ СЪС ЗАКОНА

Писало Ви се е и друг път, че тук, в Българско, съществува Централен комитет, също и по всичките градове с околните им села съществуват революционни комитети, които подлежат под Централния комитет и се управляват според закона. Следователно и Вие като българин и прочут войвода според писмата Ви разбираме, че желаете да участвувате в народното дело. *Но трябва непременно да се съобразите със закона*, който сега Ви изпращаме, та да не давате глас и да пишете частно от себе си, както сте писали на сливенци и др. за работи, които зависят само от Централния комитет. Защото писаното (от) Вас на сливенци е противно нам. В отговор на призоваването ни да дойдете тук казвате, че не ще принесете никаква полза засега. Като сте уверени, че е тъй, стойте си, та да бъдете бари приготвени, защото скоро ще стане събрание във Влашко, гдето ще се съберат мнозина от работниците ни, та каквото мислите, ще го представите на събранието. А кога и где ще бъде събранието, то ще Ви явим. За това събрание никому няма да явявате.

Закона, който Ви изпращаме, ще го прегледате и ще дадете бележките си върху него, и ще го върнете в Турну Магуреле, защото се прибират вече откъдето, за да се печата.

Левски до Панайот Хитов, 10.I.1872 г.

СТРОГА РЕВОЛЮЦИОННА БДИТЕЛНОСТ

С второ (писмо) ще Ви се яви за доходите и разходите на ЦК. Без тоя печат и с подписката отдолу никому няма да вярвате в нищо! Бил вчера работник, а днес, като няма същите бележки, не е истинен. На всеки пратеник от ЦК ще му искате, когато доде, пълномощно според неговите приказания. За да бъдете спокойни и уверени, (че) писмото с печата е истинско, защото има майстори, които могат да направят (всичко) и да стане чудо; ще търсите подписката ми с прорязаната, книга под печата. Пък за очи ще подписвам какво да е.

Левски до местен комитет.

БЪРЗАТА РАБОТА ЯЛОВА ИЗЛИЗА

По-надолу казвате, че ако ние се забавим, боите се, че ще попаднем под друг, по-як господар. И тогава всичко щяло да бъде късно. На това Ви отговаряме, че не трябва да бързаме. Защото от 8 месеца време сме се заловили да си работим по чисто български в Българско и не се облягаме на вънкашни думи от българи, които живеят извън Българско, (тъй като) всичко тяхно досега (е) било все лъжа. Па и опитът ни още показва, че *бързата работа излиза ялова*. А страхът, че може да ни завлече по-як господар, е май неуместен, защото е страх, (който съществува) от много години у нас, та нека потърпим още малко време. Ние сто пъти по-много бързаме от Вас, защото пътят ни из Българско (е) изпод баюнетите неприятелски. В 3-тото предложение казвате, че не можем се пригответи никога, както искаме, и че нашите богати не биха взели участие, докато не видят важни неща. Съгласни сме с Вас, че нивга не можем се пригответи както другите сили, но ние сме по-много пригответени от другите в духа и естествената сила на народа ни, който е готов вече и чака първия знак, щом му се даде от ТЦК (Тукашния централен комитет). Но и (ние) сме твърдо убедени, че трябва поне

толкова да се приготвим, колкото е нужно да се предвиди една добра сетнина за предприятието ни. Защото в нищо непригответни ще имаме сетнина нищо и никаква. В 4-тото предложение казвате, че най-главното е да се приготвим вътре. А Вас питаме: може ли сам народ да се приготви за бой, или трябва главатарите му повече и по-сигурно да го приготвят, като трябва всеки ден да се намират между него, да държат ред и тишина? И още, ако би се случило и някакво издайничество в неприятелски ръце — да го вземат назад. Не, брате, приказвали сме върху това и внимание не сте давали, че трябва всичките войводи да си бъдат в Българско, защото отвън носят вреда, а не полза. Ще приказваме пак и пред народното главно събрание. Защото нашата работа да се е свършила по-отколе, стоеше в ръцете на войводите по-напред.

Левски до Панайот Хитов, 29.IX.1871 г.

ЗА РУШИТЕЛИТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННАТА ДИСЦИПЛИНА НЯМА МЯСТО В ОРГАНИЗАЦИЯТА

Как ще му дам пълномощно, когато не се покорява, каквото му се казва, а среща тайните пощи и взема без моя заповед уставите и другите нужни (книжа), които разпратих по ония места, задето беше отреден да ги обикаля. Как ще му дам пълномощно, като кого где срещне от работниците, казва им: „Като не ми праща пълномощно и аз вече няма да внисам нему пари. Казал съм на местните комитети да не му внасят вече пари, а да ги събират в касата си, че аз ще им кажа да ги дадат на един верен човек и с мене заедно ще ги занесем във Влашко на Каравелов!“ Същото и Анастас (Хинов) казва в писмото си. Как ще му дам пълномощно, когато с неговите безумия и лудории т(урското) правителство не дава по ония места да премине вече странник. И освен това, колкото е народната работа, той я надлъгва пред хората, а вече и пред съучастниците! Как да го вярвам и да му дам пълномощно, когато той няма

вяра, разпечатвал е веднъж комитетските писма, които му бях дал да носи на местните комитети! Това беше, когато още се носеше уставът за одобрение.

Всичко това произлиза (от обстоятелството), че той не може да оцени като как трябва да се почита народната работа. Затова го и нападат мнозина от ония места, че бил неспособен, та искат, когато им изпровождаме хора с такава цел, да бъдат по-разбрани. Тия думи ги имам и писмено от някои местни комитети, а които са дохождали устно да ми казват, са доста.

При всичките тия (своеволия) аз не съм му казал още нищо. Викам го да доде да се види: той ли е крив, или търсят извинение (повод), които го нападат, търсят причина да не са вече в работа!

Пък хората са здрави и по-първите в ония страни. Помните и представителя с очилата как говореше за него.

Сега ценете и осъждайте. Аз ще съдя най-последно.

Левски до Централния комитет в Букурещ, 25.VIII.1872 г.

ДЕМОКРАТИЧЕСКИ ЦЕНТРАЛИЗЪМ

ВЗЕМАХ ВИШЕГЛАСИЕТО ОТ ВСИЧКИТЕ ЧАСТНИ КОМИТЕТИ

Това окръжие се състои от петнайсет частни (местни) комитети — села, един град и две паланки (Голямоизворския окръжен център с Орхание, Тетевен и Етрополе). Като излязох да разправа горните бъркотии, присъединих някои селца в едно, дадох им ред, по който да се водят в работата си сами помежду селата, без да има нужда да им се праща на често човек от Ц-т к-т, което може да разкрие работата. А (истина) е, че (работата) се е компрометирала! И така *вземах вишегласието от всичките ч. комитети* в това окръжие за окръжен център... Пращам Ви и копието, (с което) заповядвам на местните комитети, т.е. какво наставление им давам. (Същото нареждам) и на окръжния център, щото извън това (нареждане) да не се върши (нищо), което излага и работника пред моите очи за наказание.

Левски до Д. Хр. Попов и Централния комитет, 16.IX.1872 г.

ЦЕНТРАЛНИЯТ КОМИТЕТ СВЪРЗВА ЦЯЛО БЪЛГАРСКО В НЯКОЛКО ОКРЪЖНИ ЦЕНТЪРА

Братя...

Внимателно бързайте и нищо (вън) от пределите на устава няма да вършите. Всичко трябва да се върши бързо и според съдържанието му. *Ц-т к-т свързва цяло Българско в няколко окръжни центъра*, чрез които по-лесно, по-бързо, с по-малко разноски и по-сигурно ще се споразумява да взема и дава. Той (Ц-т к-т) намира според местоположението на тукашните места за подходящо

окръжният център да бъде тук. Ако вие на драго сърце приемете, ще си пригответе полека-лека тайни войници — решителни и постоянни юнаци, които ще бъдат готови за всякакъв случай... Вие, членовете на тоя окръжен център, ще нареждате способните работници да свързват изкуствено (ловко) селата и по-малките градове на цялото окръжие с центъра. (Това ще стане така): от всяко село по двама — председателят и един от по-първите им юнаци, които трябва да се познават един друг, че когато се съобщи на председателя нещо, той трябва да го съобщи на главнокомандувания юнак, който ще знае какво да прави по-нататък. От всяко място ще (от)бележите двама такива в тукашната кондика и в същото време ще им промените имената (и на единия, и на другия) с други, несъществуващи там, и ще им кажете да броят (под номера) от първи № в селото си имената (на лицата), които ще влязат в светото народно дело. И (вече) все под същите № (за всеки един) ще вземат и дават в работата за всичко докрай. После Вие оттука от време на време ще им искате №-ата колко са придобили, без да познавате имената освен на председателя и на един от първите им юнаци. Също така от време на време ще им искате и печалбата откъм пари, срещу които ще им давате разписки от Централния комитет с централния печат. Пък всеки, кой кога внася в касата, ще му се дават от частните разписки, на които трябва да има ударен печат от същото място, под който комитет зависи. Този печат трябва да го поднесе писмено най-напред тука, в окръжния център, за да се признае. Това писмо трябва да се крие на здраво място.

За малки разправии и недоразумения (в района на окръжието) съди окръжният център по най-добри разглеждания, (а) относно смъртните наказания ще се явява и на Ц-т к-т, ако времето допуска, иначе за всяка смърт ще се иска отговор фактично (фактичен отчет).

На всяко село трябва да се промени и името, както напр. виждате Вашето. Също и писмата (да се адресират) по тоя начин. Със същото (истинското) име на човека и на

селото няма да се взема и дава, а на писмото надписът като че ли не е за това село.

За всичко тая работа ще минава в две кондики, от които едната ще бъде ключ на другата, която ще бъде всеки ден в ръцете на членовете и в нея ще се взема и дава без имена и под №. Другата ще носи името ключ на всичко и от нея ще се оправя дневната. Затова в нея (в ключа) ще бъде записано и истинското име на селото със замененото, и истинското име на председателя, и на първия им юнак от селото и пр. От ключа ще се оправя дневната кондика, ако нещо се е забравило, па и друг, който не е писан ни в едната, ни в другата, но като ги вземе, да може да разбере всичките действия.

В ключа и дневника трябва да се впишат на всяко село всичките работи: откога е постъпило селото, кога и какво е принесло и какво е изработило в коя година, месец и ден. Така също и всяко село ще бележи вътрешните си действия (и) за придобитите си членове: в кой ден постъпва, кога какво дава и кога какво зло или добро е направил.

За всички казани горе бележки, доходи и разходи от цялото това окръжие, като се приключват от време на време в окръжния център, заедно с подобните и от тоя град, ще се предават в Ц-т к-т, когато се поискат.

Ще кажете и това: всеки член да гледа по-скоричко да внесе десятъка си от цялото си състояние веднъж за всякога. Освен (това) сега да побързат по-скоро да дадат по десет лири т(урски) за иглянка пушка, която ще му се даде. Десятъкът на всеки член се оставя всекиму по чиста съвест да пресметне цялото си имане и да даде дълга си.

Чисто народният мъж дава всичко, па и себе си жертва.

Левски до местните комитети в Орхание, Пазарджик, Сливен и др., около 25.X.1872 г.

ВИЕ СТЕ ВЕЧЕ ОКРЪЖЕН ЦЕНТЪР — РАБОТАТА ЩЕ ТРЪГНЕ ПО-БЪРЗО И УМНО

Подир снощните ми думи работата няма да се оставя, каквито и предирвания (преследвания) да бъдат (предприети). Имаме решителни работници, които наистина няма да оставят работата каквото и да става, но (не искам да кажа, че) по-хубаво от Вас обмислюват. Следователно не оставяйте и (Вие) сами, (а работете с тях). Никакви заплашвания и преследвания не могат да спрат работата. Когато работите помежду си умно и бързо, (няма нужда) да идва външен човек да ви подканя, чрез когото може да се издаде (делото). А без него никак (няма опасност да бъдете издадени), (освен) ако (между самите Вас) не стане вътрешно предателство. Работете, както Ви се казва, защото не ще оставим да се протака работата поради страхове.

Вие сте вече окръжен център. Имате и длъжност да разпращате насърчителни писма до всички места, които спадат към Вашето окръжие, (както) и до другите окръжни центрове, като се подканяте в работата, за да върви умно. От (това) насърчение и подканяне *работата (ще) върви по-сърчено, (по-бързо), по-умно (и) сигурно*, отколкото да се страхува човек и да казва: „Чакайте да видим еди-къде си, където се е предала работа, какво ще стане.“ Твърде сте излъгани в тая сигурност. В такъв случай трябва насърчаване с примери.

Аз вече отивам да се срещна и с другите членове на Ц-т к-т и ще гледам да се върши работата по най-добър ред и сигурност. Моите думи пред другите членове ще бъдат съобразно с народа в Българско, който ми е пред очи във всичко за сполуката на нашата революция. Следователно иска (се) да имате доверие в мене, че аз ще говоря същото, което виждам в народа, и че ще гледам да свърша най-добре работите, защото в много работи нашите учени не ми се харесват.

Вие ще направите едно писмо, (подпечатано) с окръжния печат, в което ще ме упълномощите пред другите членове на Ц-т к-т за всичко, каквото има да се върши за сполуката на милото ни отечество България за

освобождението ни от турчина, (и че) имам пълна свобода от Вас да говоря и правя всичко пред всеки българин и пред каквато и да е народност.

Такова също пълномощно ще поканите да направят Плов(див) с околността му, окръжният център (Стара Загора), под който спада Чирпан, Нова Загора и Казанлък със своите околности, и окръжният център (Сливен), под който спада и Кот(ел) със своите околности. Ако тия окръжни центрове също така имат доверие в мене, (за) да се върши работата, (също) така трябва (да дадат пълномощно), (с) което правите да тежи гласа ми и ето (Ви) работа, като каквато трябва (да бъде).

Левски до комитета в Пазарджик, декември 1872 г.

ОТ ЕДНО МЯСТО ТРЯБВА ДА СЕ СВИРИ...

Вижте и направете така: съберете се и прегледайте по-тънко работите, па дайте гласа си за едно място (център), като вземете съгласието на някое и друго място и оттука. От този (център трябва) да се управлява всяко място и всеки работник в Българско. Аз на драго сърце давам пълномощното си назад и (ще) се управлявам и аз от това място. Но предварително трябва да явя на народа така: дотука беше моя работа, а отсега занапред вишегласието намира (избира) други деловодители, следователно от мое име няма да взимате и да давате. Но (за) да извърша това, трябва да взема и дам точна сметка на досегашните си работи — особено копие и аз да си прибера. Тогава (вече) ще се оправям по новата команда най-честно и с всичките си сили. Че тия думи изричам с чисто сърце, кълна Ви се в името на народа.

Така Ви казвам: *от едно място трябва да се свири*, а всички други да играят, пък песента ни е пред очите ни (известна), комуто се харесва, нека се хваща на хорото. Без да е така, няма нищо (да постигнем) и по пусто става.

Това, което се е случило досега, да се разправи, па вече да не слушате глупци и да не препоръчвате хора, когато очите на всички Вас не гледат равно.

Бай Азисе, ти по сърце и душа си чисто народен. Така съм те препоръчвал на хора, които не са те ценили дотам. Но аз вярвам очите си, защото досега не са ме излъгали. А ти, байо, и сам виждаш, че досега с гледане на уста (по приказките на хората) не си познал още нищо и никого. Попрегледай си писмата! Това да си го кажем в очи, не е срамота. Така правят чистите хора. Затова, ако вишегласието реши да продължавам работата си занапред, недей ми препоръчва работник като Д. Общи, а кажи: „Мисля, че ще бъде добър.“ А според думата, която съм дал пред членовете на Централния комитет, нямам право нито да вземам, нито да давам извън Българско без знанието на председателя (на ЦК). Както и другите членове със същото пълномощно, гдето и да се намират извън Българско, нямат право без мое знание да взимат и дават в Българско. Следователно, каквото имате да ми казвате нещо ново или да Ви пишат за такива разправи отнейде, всичко трябва да мине през К(аравело)ва, че той знае (вече) за по-нататък. И оттам трябва да ми се пише и пак там (аз) ще отговарям. Знай (това) занапред. Освен поръченията Ви от мене: да ми купиш (това) или там така да направиш, и то ако Ви е по волята (ако желаеш), както и досега, (само това) Ви признавам. Защото, ако бай Д(имитър) се оплачеше пред дваисет души и дваисетте души ми пишеха и ако аз всекиму разправях, тогава тежко ни горко на булгура, който ние мелим.

Право да (си) кажа: ако Вие мен не сте познали, който се търкалям десета година в тая работа, то за другите сте съвсем излъгани. Ако кажете, че нямате доверие в мене, то аз съм готов да докажа фактично (вашата неоснователност) не само за мен, но и за всекиго, който е влязъл макар два дена с мене в работа. (Но за) да стане това, трябва да се спре народната работа за някое време и

(оня), пред когото ще давам сметка, трябва да бъде там за някое време, докато се развиди (изясни всичко).

Ако ли пък кажете, че имате доверие, то аз Ви пък казвам, че донесените Ви думи са лъжа и дърти интриги.

(На) Д. Общи засега е да му се каже: „Иди свърши еди-кое си“, па като (го) свърши, тогава да му се каже пък за друго (да свърши). Затова е Димитър, за друго не е! А колкото за бай Анастаса (Хинов, брат на Д. Хр. Попов), ще видим... И друго ми се донесе, казано от един негов приятел..., но не казвам (нищо), докато не разбере добре...

Но както Ви казвам по-горе, Вие, които сте от толкова време в работа с мене, давали сте ми и пари, препоръчайте ме на другите и кажете ми досега в нещо намерили ли сте ми шарлатанлък (или) нещо неблагоприятно извършено. В Българско има работник, комуто съм дал пълномощно да работи и той на друга страна (Христо Иванов Книговезеца), каквото (съм дал) и на Д. (Общи). Той е с мене още от 62 г. в работа. Той най-добре може да каже за мене имам ли безумни работи, лъжи, интриги и привилегии, както казват бай Д. и бай Анастас...

Бай Азисе, току-(що) свършвах, пристигна и другото Ви писмо от 8 септември, в което ми казваш: „Решил си несправедливо да убият в Оряхово Т. Начев.“ Трябвало да преваря и да кажа да не го убиват. Лъжа е. Писмено за това още не съм ни взел, ни дал да се извърши. Но каквито думи ми се донесоха, ако се докаже, че е така (че са верни), трябва да се убие.

На това ти казваш: „Такива думи могат да се случат и у мене, и у тебе.“ На това ти казвам: пред нашите очи всичко, което се изрече, е истинно. За нас няма шега, защото всичко речено е истина, но се изменя на шега (понеже са думи без дела). (Но) в народната работа няма шега, пазете се, Ви казвам!...

За Т. Начев казваш, че ще бъде отсега нататък чист, дай гаранция! Ако щеш (дай гаранция) и за Тома Младенов, учителя! Тебе вземам за гаранция, Я. В. не.

Днес пиша да не му думат нищо (на Т. Начев) и ще бъде свободен. Побързайте с гаранцията си...

Пращам Ви три писма от три местни к-ти. Едното с двата печата е от два к-та, които сега присъединих. С неговото съдържание (имама) от всичките местни комитети в онова окръжие, гдето беше упълномощен да работи Д. Общи. Ако не вярвате на думите ми и дойде да се прегледа работата по-тънко, тогава ще Ви дам всичките подадени писма от местни комитети. Прегледайте писмата добре и разберете всичко и да се не гледа вече през кърпа. Тия писма от местните комитети, като ги разгледате, изпроводете ми ги назад, защото водя дневник на всичките боклуци и добри работи, (както и) от кого се извършват.

Щом прочетеш, бай Азисе, писмото, тоз час да го проводиш на К(аравело)ва с всичките други писма.

Ваш чист по сърце: Ас. Дер. Кърджала

Бай К(аравело)в, дайте да се разгледат всичките ми писма и топтан отговор желая. Защото другояче аз не смея да се бъркам в работа.

Левски до Д. Хр. Попов и Централния комитет в Букурещ,
16.IX.1872 г.

ДА СЕ ВЪРВИ С ВИШЕГЛАСИЕТО

ТИ ЛИ ТРЯБВА ДА ВЪРВИШ С ВИШЕГЛАСИЕТО, ИЛИ МИЛИОНИ ХОРА — СЛЕД ЕДНА ГЛАВА?

Ако искаш да вървиш по нашето мнение и сърце в Българско, ти сляз в Турну Магуреле при Данаил Хр. Попов. Там ще намериш работите ни в Българско как вървят засега и де сочат. Там ще ти прочетат всичките писма, че ако ти се хареса, върви с нас, ако ли не, то разкажете Вие пък как по-добре мислите, че да разгледаме и ние Вашите мисли, та ако одобрим — нека вървим наедно. Инак ти сам да избираш планове, та да ни представиш на народното вишегласие тук, в Българско, дето вече от ден на ден взема корен Временното правителство, (като) не искате да чуйте неговия глас, тогава то ще стои против Вас... Ти като чист българин и умен войвода, гледай, *ти ли трябва да вървиш по народното вишегласие* както е избрало, *или милиони хора — след една глава.*

Левски до Панайот Хитов, 10.V.1871 г.

КАЖЕТЕ ВИЕ, ПА СМЕ ГОТОВИ ДА КАЖЕМ И НИЕ ИЗ ЕДНО ГЪРЛО С ПО-МНОГОТО ГЛАСОВЕ

Приятелю, питаш ме познавам ли те? Как не, и Вази, и г-н Панайота, Райнов, Живков, Кършовски, Д. Ценова, Каравелова и пр. и пр. Нали дойдох нарочно из Българско да Ви представя народното мнение на простия и учения ни народ в Българско, върху което цяла година мнения давахте? Нали сте Вие горните? Помните ли всичките си думи, които аз ги имам и забелязани и срещу които съм противостоял? Като се поразгледате в миналото от

началото на работите си и досега във Влашко, кой с кого се е турил на работа, та от кой ден до кой ден е вървяло като жаба през угар... Аз при тия комедии в година време донейде стоях да гледам и казах Ви няколко пъти: нямаме хора във Влашко, и станах, та си дойдох в Българско. Така ли е, братя съидейници? Да ме простите тук в думите ми, защото и да не исках да Ви говоря вече (за) това минало, то писмото Ви ме кара много повече да Ви говоря. Но стига. Дай боже да сте се взели за други ум и разум. Както виждам в писмото Ви, че се грижите да се съберем аз от Българско и Вие от Влашко, та да се разумеem по кой път трябва да вървим всички наедно. Дай боже и отсега нататък да живеете (да работим заедно), ако Вие сте се турили на тоя път вече.

При всичко, като Ви подаваме ръка и ние от Българско, за да работим задружно, даваме Ви и бележка от БРЦК в България по вишегласие: каквото и когато намерите и най-малкото нещо да извършите за добро там, то предварително да ни явите да го разгледаме и ние, както и ние сме длъжни да съобщим нашето Вам. Пък сега, дете ме викате — няма за какво да дойда. Според това, което гледам засега в писмото, Вие нищо не знаете от работите ни в Българско до днес и (не знаете) какво работим, в което се заключава моето и общото мнение в Българско. Но Вие съидейниците слезте в Турну Магуреле при Дан. Хр. Попов, наш човек е. И разгледайте всичко, щото желаете да чуете от нас из Българско, и който обича, нека заповяда при нас и ние сме при него. Но всичко с внимание гледайте, като четете писмата ни, та да не гледаме на таквиз вече думи, като в това Ви писмо — неврели и некипели, без да разгледате. Стига вече такива недоразумения, зависти и укори, че е срамота вече и от циганите. На думи да не гледаме, но на работа.

Бележите ми в писмото си още: как смея да правя програма и печат, с които да се разполагам в Българско, без да се споразумея с всичките членове в делото? *Я кажете ми с две думи, че и ние сме готови да Ви кажем отпосле из*

едно гърло с по-много гласове из Българско — с кои членове в делото във Влашко, които се днес показвате, и колко ли сте души? И сега чакаме да се забележите; или по вишегласието трябва да се гледа в самото място, за което и Вие се туряте днес жертва? Вчера — не! Било е и вчера, но само с думи...

Мисля и се надявам да вървите по народното ни вишегласие, което е назначено вече така:

БРЦК в България, който, докато не подпише — не вършим, разбрахте ли? Ситият на гладния не знае колко хляб да му даде; затова се и пита гладният: „Колко хляб искаш?“ И още по-ясно: малките реки се втичат в по-големите и тъй нататък. Всеки разумен разбира — и Вие (трябва) да разберете... Дай боже да се уякчи Централният ни комитет, та да пусне корените си отвъд Дунава.

Левски до кръг дейци във Влашко, 20.VI.1871 г.

КАКТО РЕЧАТ ПОВЕЧЕТО ИГРОВОДИ, ТАКА ЩЕ ИГРАЕМ

Вижте и нашата песен по-надолу, как пеем ние, пък как искате да пеете Вие, че накрай, *както речат повечето игроводи, така ще играем.*

Искате Вие там да се съберем и да видим по кой път, та да вървим всички наедно. И ние сме го казали, и хората, на които прилича да изберат работа, т.е. представителите ни из Българско, вече имаме ги от няколко градове и села готови. А нейде още ги избират. Има и места, дето не сме им още казали да си приготвят човек от всяка страна, готов за представител, че дето се повика, да дойде да разгледва работите, върху които ще бъде упълномощен да гласоподава. Това току-кажи от повечето место в България и Тракия са готови на първо повикване... Като наредим на всяко място, както казвам по-горе, и сме вече готови, (то ще) се свикат всички представители, дето ще повикаме и Вази. И ако Вие там сте истински патриоти, ще дойдете на

нашето събрание в Българско. А къде ще бъде то? — (Това) никому няма да бъде известно до оня ден. И така: Вие там, събрани 20 или 50 души, (а) ние да дойдем всички при Вас от Българско! То и да искаме — не можем; и да можем — не е право така. А не е ли пък още глупаво, както казвате Вие и съидейниците, че намирате за добро с няколко души да се съберете тамкашни, дето викате и мене от Българско да гласоподавам. Чудя Ви се на умовете и тъй се чудя, както сами се бележите за чудни пред всеки наш член на Централния ни комитет в Българско. Бележите в писмото си с една дума — „гламаво“ захващане. А какво по-гламаво от това Ви (е) там да се съберете 20–50, нека и 500 души, пък от Българско, дето ще се пролива кръв, викате мен един, та да решаваме работи? Засега не давам глас, защото, както Ви казах, приемаме и отговаряме по вишегласие. Засега остава да съобщя, пък Вие гледайте по-скоро да се разясните, при г-н Данаил Хр. Попов, та с второто Ви писмо конечно (окончателно) ще се разберем кои сме наши. Но да си забележите именно кои сте, та, както казвате в писмото си, да знаем какво да правим. Пишете ми още, че „Свобода“ умряла и Каравелов отишъл не знам де ти? И по причина на неговите луди работи оттеглил се Попович и Д. Ценович. Пишете ни пак за неговите луди работи кои са и имаме ли ги в действие тук, в Българско? Приписвате ни, че уж от него чакаме програма, закони, печат и не знам какво си! С една дума, (че) от него се водят. Отворете си очите хубаво в писмата ни — по кой ред искаме тия работи, па и от кого и да било там от Вас? И по одобрението само на Каравелова, Ценова, Райнова, Живкова, Кършовски и от Д. Хр. Попов ли, или по одобрението на тукашното вишегласие, па тогава да се върнат и печатат. Тъй кърава недейте стъпва и (недейте) да дрънкате...

Левски до кръг дейци във Влашко, 20.VI.1871 г.

С ВСИЧКИ СИЛИ РАБОТЯ ЗА РЕШЕНИЯТА НА ВИШЕГЛАСИЕТО

... Казвате ми, че щом дойдат от Вас писма, трябва да Ви се отговори, макар (да) ме нямало. А какъв ще бъде тоя отговор, когато те могат криво да Ви отговорят и аз (трябва) да пиша друг отговор, несъобразен (противоречив) на техния? Тогава какво правите Вие там, а тук какво става? Не е ли по-добре, като се съберем и както се намери за по-добре, така да стане. Така както са вървели досега работите ни, все слепи не сме ли ги раждали! Във Влашко не са ли тези причините, гдето днес работят заедно, пък утре захващат да се нападат? Аз не съм съгласен с такова нещо. Съгласен съм (само) тогава, когато предварително сме разгледали, че *вишегласието*, като не одобри мнението ми, *то тогава турям се да работя с всичките си сили с тях заедно*. Но (в този случай) пак не подписвам, че аз съм го избрал така да бъде. Пък ако то излезе на добро, то е на *вишегласието*; ако е зло — пак на тяхна отговорност остава. Мене ме няма там, защото (аз) не подписвам, но и не развалям, като е (решение) на *вишегласието*. Длъжност ми е да работя и аз с него. Но (ако) се одобри от *вишегласието* моето предложение, тогава съм (лично) отговорен за злото и нека чернея аз пред народа.

Отсега занапред трябва да се тръгне по друг прав път, като, когато има да се дава мнение върху някоя работа или отговор на някои по-важни писма, трябва всеки, който ще дава гласа си, и той (иска) по негов избор да бъде в работа, трябва да даде копието си в Централния комитет. Оттам (Централния комитет) ще се взима *вишегласието*. И тогава никой с никого няма да се препира и да разваля, като е подписал, че по *вишегласие* ще работи. Пък комуто умът не стига да решава, а иска да бъде и той в работа, тогава трябва да подпише за някого, на когото (той) вярва, че каквото се извърши, ще бъде склонен (съгласен) с неговото.

Левски до Д. Хр. Попов, 6.VII.1871 г.

РАБОТИМ ЧИСТО БЪЛГАРСКИ И НЕ ИСКАМЕ ДА СЕ ВОДИМ ПО НИКОГО ИЗВЪН БЪЛГАРСКО

Азис Рушидоглу,

Писмото Ви получих, в което ми бележите, че сте получили писмата ми от 20 юни. Имате и други от 7 юли (а именно): две — едно за тебе, другото — за Д. Ценова. Щом като сте ги получили, мисля да сте ги изпратили на Д. Ценова и първите на Райча и Кършовски. От тия хора и Вие казвате, (че) от кожата им цървули не стават...

Поздравете ги още от мен, какво че ми е жал, загдето още не ни подават ръка в работата ни. Дали защото си *работим чисто български и не искаме вече да се водим по никого извън Българско*, както се е одобрило от вишегласието и пак по вишегласието, което ни се хареса, отвън — приемаме го. А на думи не се основаваме ни за един ден да чакаме.

Левски до Д. Хр. Попов, 27.VII.1871 г.

ВСИЧКИ ЗАВИСЯТ ОТ ВИШЕГЛАСИЕТО

... Вижте и в Панайотовите писма, че положението е такова, каквото и ние Ви бележим. Но и в същите му (писма) има и доста грешки... На тия писма ще му отговорите тъй: „Г-не, за всичко, що ни пишеш, то е работа на Централния комитет. С него трябва да се разбереш, отгдето зависим както ние, тъй и всичките революционни комитети, водими по един закон, който по *вишегласие на всички ни е нареден*. И докато не се съобразите със закона и поднесете писмено Вашето участие, че сте член на ЦК, (то) всичките твои писма ще бъдат напразно, защото не смеем да Ви отговорим.“

Левски до Революционния комитет в Сливен, 16.I.1872 г.

ЗАДРУЖНИТЕ СИЛИ

ВСИЧКО СЕ СЪСТОИ В НАШИТЕ ЗАДРУЖНИ СИЛИ

... От никоя страна (за) нищо не се надяваме и никому за нищо не се молим. *Всичко се състои* според нас *в нашите задружни сили*.

Против тях не може противостоя и най-силната стихия.

Левски до богат българин във Влашко 6.X.1871 г.

ОТ НАС ЗАВИСИ ДА БЪДЕМ РАВНОПРАВНИ С ДРУГИТЕ ЕВРОПЕЙСКИ НАРОДИ

Писмото Ви от 14 февруари получих и разбрах съдържанието му. Радвам се, че и Вие сте влезли в (народната) работа. Братя, възобновяването на нашата славна държава, отърването (освобождаването) ни от проклетите агаряне, за да си добие първата чест и слава нашето мило отечество България, най-последно, (за) *да бъдем равни с другите европейски народи, зависи от нашите собствени задружни сили*. Като е тъй, Вам подлежи да се покажете достойни, верни и неустрашими във всяко отношение. Дързост, братя, и напред! Вашето участие в народното ни дело ще остави имената Ви неизгладими в народната ни история. Само умно работете... Често изпращайте човек до познатото Ви село и се съвещавайте, споразумявайте и насърчавайте.

Левски до новоприети членове в организацията, 19.II.1872 г.

ВРЕМЕТО Е В НАС И НИЕ СМЕ ВЪВ ВРЕМЕТО

Пишете, че ми се радвате на работите ми, като ме и съветвате да се варда да не направим някаква погрешка, защото времената ни носят сега погрешки. Как си ми разбрал работите, че ми се радваш тъй сляпо? И как разбираш времето във Влашко, Сърбия или Българско задето (казваш, че) времето ни носило сега погрешки? Ако е за Българско, *то времето е в нас и ние сме във времето; то нас обръща и ние него обръщаме.* А колкото за извън Българско, днес не даваме ухото си на никакви техни обещания.

Пък да ни уплашат, не им вадим очите. Щем дадем ухо, ще им направим едно метане (поклон), ще им заплачем още веднъж и ще свършим за всякога. И ако подпишат, ще подпишем и ние, но чак тогава, когато видим, че можем да устоим срещу злото им, което би(ха) ни направили. А щяло да бъде една година по-късно, не се знае, па нека бъде. Да не отиваме още кой знае колко назад? Войводо и брате Панайоте, не сме ли се лъгали и колко пъти от тия хора, на които се надяват още някои и други от нашите българи? Не сме ли били чак досега тяхна машина да си правят работи, каквото и още някой и други има да им мекеруват? За жалост изгониха ни; те пак посяха между нас всякакви интриги и пак се не съвземаме. Затова ни и думат хората отвън, че не сме били достойни още за такава свобода. Тая тяхна голяма дума за нас (нека) ни е урок, че трябва по-напред да си наредим работите отвътре, че после да им се молим за по-голямото. И така е.

Сега какво да ти пиша, като в писмото си ми пишеш (за) твои някои планове, че не си можал да ги докараш по твое знаяние. Ходил си в Сърбия и дохождал си, и пак искаш да отидеш и да се върнеш в Румъния, па да гледаш оттам да преминеш сам в Стара планина. Защо ще отидеш в Сърбия и защо искаш да дойдеш сам в Стара планина? От тия твои планове, ходене и дохождане се разбира, че не ни вярваш и затова не ни ги разясняваш. Следователно криеш се от нас, тогава и ние от теб. А ако се не криеш от нас, тогава с просто сърце да заповядаш при нас и ще

видиш де и как ще се изпълнят твоите и нашите планове. Ако искаш да вървиш по нашето мнение и сърце в Българско, ти сляз в Т. Магуреле при Данаил Хр. Попов. Там ще намериш работите ни в Българско как вървят засега и де сочат...

Дай боже съгласие и любов първо между народните ни главатари; пък име българско нека е войвода. Докрай нека бъда твой брат и байрактар, ако си и ти с нас до смърт.

От писмата ни при г-н Данаила ще разбереш каква искаме да бъде нашата свобода. Та и Вие с второ си писмо дано потвърдите и да чуем из Вашите уста, че речете: чиста свобода българину и всекому своето. Ако така държите с нас, да живеете и Вие!

Проклет да си в българското име, ако ти само извлечеш също (всичко) от писмата ни и кажеш другиму, докато не ти се позволи от Привременното ни правителство в Българско. Нищо, ако ти не щеш да вървиш с нази, пък замълчиш във всичко, (което) си чул и видял от нази. Ако ти намериш за добро, че трябва да знае еди-кой си, то по-напред трябва да явите, че както намери вишегласието за добро — така ще бъде.

Дано до смърт да бъдем братя и в един глас.

В. Лъвскій

Левски до Панайот Хитов, 10.V.1871 г.

ЧАСЪТ НА СВОБОДАТА ПРИЗОВАВА ВСЕКИ БЪЛГАРИН ДА ПОКАЖЕ НА ДЕЛО РОДОЛЮБИЕТО СИ

Приносящият е наш човек, който се изпраща направо до Вас да му дадете пълен отговор на долните питання.

Байо, ти си бил причина за всичките станали работи във Вашия град от турското правителство върху нашите хора! Така казват мнозина. И хора сме изпращали нарочно преди тая случка, за да Ви видим как стоите в нашите работи. Те потвърждават, че Вие сте казали пред пашата, че в София съществувал комитет, и си показал (издал)

даскалите ни! Макар да ми бе съобщено за това предателство от чисти наши хора, аз пак им не повярвах.

(Но) ето днес всеки българин *се вика да покаже на дело родолюбието си*, защото *се определя часът на свободата*. А до кой предел е дошла работата ни, не ще Ви кажа, защото пред много наши хора оставате съмнителен. Вам засега не остава нищо друго, (освен) да дадете точно описание по приносящия на всичките работи, станали в града Ви: как се е предала работата отначало, кой кои е предал, кому какъв е бил разпитът..., кои са затворени, откъде са, под какъв затвор са и съдбата им за какво сочи? Действията на тази работа точно да опишете от първия ден досега, кога как се е осъждало в конака. За всичко ще дадете писмено (отговор), трябва да му дадете извън града, когато излезе да си върви.

Всичко това трябва да направиш по чиста съвест, т.е. твоите и другите кривици (да изложиш), защото на признаващия се (му) се прощава донякъде, ако той (го) е извършил в незнание. Ако се докаже, че ти си чист, тогава ще вземаш и даваш за по-нататък от онова място, отдето ти е дадена червената книжка (уставът).

Аз съм, който Ви се бях представил в турски дрехи у Вас в собата с печатно писмо за Вас.

В. Лъвскій

П. П. От противната твоя страна (х. Мано), за когото казваш, че бил черна душа, днес мнозина потвърждават, че той бил добър и народен човек, а от Вас се боял, за да не го предадете. Кажи ми сега по-нататък.

Същи

Левски до Д. Трайкович, ноември или декември 1872 г.

ПРОРОКУВАМ ПРЕДАТЕЛСТВО. АКО ОТРИЧАТЕ, АЗ ЩЕ ВИ ПОКАЖА ПРЕДАТЕЛЯ

Братя,

Писмото Ви от 7.X.1872 г. е: да не дохождам скоро в града Ви, защото можело да стане (опасно)!... А мнението на председателя Ви във Вашето (същото) писмо е да дойда, та да видим какво трябва да се върши, защото, според както ви виждал, от Вашите кожи цървули не ставали. И всичко това произхожда от страха Ви. По думите на председателя Ви отправих се да дойда в града Ви и се срещна веднъж за всякога с някой и друг, защото и времето е вече твърде късо, та не можем да прехождаме повече пъти.

Току да тръгна за града Ви, получих писмо, в което ми се съобщава, че са били подхвърляни в една къща писма с моя подпис: Ас. Дер. Кърджала. В тези писма (се) казвало: „Донесете ми тефтера на еди-коя си колиба и там го оставете, а всичко друго каквото има, да го изгорите!“ Словата в писмото са ойдурдисвани (наподобявани) да приличат на моите. Писмено да ми дадете (обяснение) за тия писма, които са писани от Вас. *Пророкувам* каква е била целта Ви. (Съобщете ми) по вишегласие ли сте го направили или само някой и кой е? *Ако отричате* това и всеки от Вас каже: „Не знам“, то *аз знам и ще Ви го покажа да го видите кой е*. За целта на тия подхвърлени писма оставам да говоря, след като видя ще ли изповяда сам оня, който ги е мушкал из рязката на портата, и като какво си е мислил с това, па тогава (ще говоря аз).

Поради тия писма страхувам се да дойда в града Ви. В тях тълкувам: предателство истинско и предателство, без да ще, от страх. Но вижте какво ще Ви забележа веднъж за всякога и веднъж и сто пъти излизам от длъжността си. (Да ви кажа) защо исках да дойда: колкото писма, пари, вестници и всичко, каквото има оставено у Вас и у председателя (ви) тайни работи да се пренесат у Николча (Сирков), че или аз ще премина да ги взема, или друг ще проводя да ги отнесе, дето събираме вече всичките работи (ЦК в Букурещ), защото времето заповядва.

У председателя има пари, пренесени от други комитети. По-преди ги исках, а той ми писа, че ги

употребил за ден-два в своя работа. Той не е ли чел устава? На комитетска пара минутата се не знае, кога(то) ще се поиска! Сега, както казах: пари, писма и пр. да се занесат у Николчови и всичко от днес нататък кой каквото има с мене у Николча да (го) оставя. Оттам ще и (да) получава. Занапред не трябва да го питате отде приема и закъде изпраща. Мои неща, ако дойдат до Вас отнейде, няма да разпечатвате. Писма и пр. недейте бави, а ги предавайте в същото време нему.

Какво да Ви правя, като сами се показахте неспособни в сравнение с другите, които вчера са започнали. Днешната случка Ви се е предсказвала сто пъти, че може да стане. Срещу това Вие изповядвахте, че ще постоянствувате. Де Ви е постоянството? Затова сами не сте ли Вие причината да страдат и други хора? (Аз) Ви казвах пред Д. Общи, пред очите му, че той не е за (на) своя глава да се отрежда на работа. Не стигнаха ли Ви толкова думи, които изговорих пред него, за да си съставите (мнение) и за по-нататък?

Колкото време е ходил по-напред с мене, не чувяхте ли от устата му, като се оплакваше пред Вас, че дето да сме отишли, него съм оставял на хана, пък аз сам съм вършил, а него не съм представял пред другите членове да се запознае с тях! Под тия ясни думи барим не разбрахте ли, че аз само на препоръката му, отдето се праща до мене, не се доверявам на него, както и на Ангел (Кънчев), докато сам аз не ги опитам, както знам. Но ще кажете: като ходихте и тримата два месеца заедно, не позна ли ги? Тук ми трябва много думи, за да ви докажа, че да се опознае човек в народната работа доколко е родолюбец и постоянен във всяко нещо, често трябва време, за да се опознае човек, па и твърде дълго време. Затова едни народи, които бързат в това нещо, печелят го за по-много години, отколкото ония, които пипат полека.

Вие ми казахте: „За тая работа трябва да се разпратят хора на всяка страна и да се върши по бърже.“ А аз Ви казах, че трябва, но няма такива хора, а вие ми посочихте

А. К. и Д. Об. На А. К. му казах като на учен човек, че тая работа да я научи човек като него и да я върши безпогрешно, то трябват му не по-малко (от) четири години, като се скита по всички страни и се среща с различни хора, мнения и пр. и пр. А той взе тия думи, като че ли присвоявам привилегии за себе си. Вие чухте, като му казвах как трябва да се постъпи и в Русчук (Русе). Видяхте, като не (по)слуша, и какво стана. Също и Д. Общи ме вземаше за привилегист, като казваше и Вам (това), без да разбере, че народната работа не върви по друг път освен по оня, който показвам. Да се отреди Д. Общи за Орханйско и да му се даде пълномощно, решихте Вие всички, като най-много настояваше Анастас (Хинов) от Плевен, Ваньо (Ив. Драсов) и Пъшков (Димитър), и не след дълго четяхте против него писма от ония места. Сам Пъшков и др. от ония страни колко го нападаха устно и предвиждаха, че скоро работата по тия места ще пропадне поради лудите му действия. Следствие тия писма и думи писах му да дойде да видим това, което се казва за него, тъй ли е. Той не дойде. Писах му и нарочно пратих Д. Пощата (Пеев) пак да му каже да дойде и да донесе сметката от работата си — отде какво е вземал и давал, — пак не дойде. Най-после отидох самичък, защото и писма получих от някои местни комитети, в които ми пишеха за работи, съвсем другояче показани от Д. Общи. Повиках го с мене да дойде (и) заедно да обиколим местата, (от)където го нападат. Той каза, че ще дойде, и на утрешния ден вече го не видях досега. Там в затвора му останаха и сметки, и разправии за всичко досега. Все тогава, като го не видях на другия ден, та да му кажа да не напада засега и пощата, докато наредим работата си и видим с какви хора трябва да се нападне. Това казах на Стоян Пандурина да го каже на Д. Общи, но както за всичко, (така) и за това не (ме по)слуша.

Ето че Вие сте си причина да треперите от страх и вече и на мен не давате да дойда в града Ви и да вдигна всичко, каквото има досега там, тъй като Д. Общи познава

всички Ви. Понеже сте в подозрение, трябва да приберете всичко и да го предадете.

Пък Вие занаяпред дързост! Запрените запрени, а другите трябва да мислят, че (са) полагали клетва. Който не изпълнява клетвата, която е дал пред евангелието, т.е. вярата си и честта си, той е най-низкият и гнуснав човек на света! По-добре е сто години мъки честни, нежели (човек) да потъпче честта си и вярата си. Утре е ден и ще се каже на такъв: „Не си честен, не си българин, лъжеш и в евангелието.“ Нали сте се заклели, че ще изпълнявате устава? Като са паднали тия братя в затвора, (а) може би (да) ги пратят и на заточение, помагате ли им, както предписва уставът? Всеки е длъжен да помага на другаря си, когато изпадне в беда.

Аз можех да ги отърва, още щом се научих, но би се развалила голямата работа, която е вече дошла да се види на видело. Освен това съобщи се, че ще ги пуснат всички освен обирачите на пощата. Затова (сметнах), че ще бъде по-добре да възпра работата. Па ако те останат в затвора, скоро заедно с революцията ще си ги вземем невредими.

Левски до комитета в Ловеч, последно писмо, 12.XII.1872 г.

Д. ОБЩИ ПРЕДАВА ВСИЧКО — БЪДЕТЕ НАЩРЕК

Всичко, що си писал чрез Алилаа Салевли (Ловеч) и писмото чрез дядо калугера, с когото се срещнах в Стара Загора, получих и разбрах. Вече сте разбрали вънкашното положение (настояването на ЦК за незабавна революция): луди сме без друго (на всяка цена) да вървим на бой. (Това) мисля, че сте съобщили досега, дето вече знайте. Ако ли не сте, то ще съобщите навсякъде и ще прибавите (също), че засега отложихме революцията за някой месец и друг.

От днес ще ме познавате под името Ибриямаа Анадоллу.

Бъдете известни, че *Д. Общи* предава всичко, каквото знае. От София дойде нарочно човек да ми разправи за това. Който се познава с *Д. Общи*, да *стои нащрек*. В къщата си да не спи, а по приятели.

Левски до Хр. Иванов Книговезеца, декември 1872 г.

НАЙ-РЕДОВНО ИЗПРАЩАЙТЕ В „СВОБОДА“

Байо! Вестниците „Свобода“ от брой първи получих десет, (а) не дваисет, както (ни) беше думата. Пращай ми дваисет, че парите няма да забавя за дълго време. *Вестниците ми изпращайте редовно* през Русчук и в един ден. Виж, определи един ден назад, та ако се случи да се забави в печатането си един ден назад, то пак да може в означеното време да пристигне в Русчук. Защото един ден закъснял, отива цяла неделя. Така е наредена пощата.

Левски до Л. Каравелов, юли 1872 г.

НАРОДНИЯТ ДЕЕЦ

НА ТАКИВА ХОРА ДАЙ РАБОТА, КОИТО СА РАЗСЪДИТЕЛНИ, ПОСТОЯННИ, БЕЗСТРАШНИ И
ВЕЛИКОДУШНИ

Байо!

Работата още няма кой да поеме, та съм принуден сам да се излагам на опасности (и) да тичам нагоре-надолу. Пък турците няма ни село, ни ханища по къра (в които) да не са изпратили (хора) да търсят.

Завчера имаше една тупурдия в един град, в който бях и аз: предирвания, ненадейни претърсвания по къщата. А аз дето бях в къщата, (щом) излязох, претърсиха я на другия ден. От видело до видело турците вардят по улиците за външни хора. При това положение в тоя град се изплашиха всички. От този град е и Груйо (Ловеч, Марин п. Луканов), който ми пише, (тъй като) бях излязъл оттам и отишъл по други страни. Пише ми да не дохождам скоро, като преувеличава предирванията на турците, че уж били търсили и у тях и пр., та нямало място где да сляза. (А) дето бях оставил припас, тефтер и пр., казал да се хвърлят в нужника! Виждаш ли работа на страхопъзлювци!

Затова още не съм поверил работата си другиму, защото, ако е в едно (годен), в друго го няма. Ако е решителен, то той ще бъде неразсъдителен, ако ли е разсъдителен, то страхът му го не пуска да прекрачи по-нататък. И още: в страхлив случай се развалят готовите работи. А работите и писмата, които дохождат всеки ден, трябва да се разправят. Пък като ме няма, стоят на едно място дълго време, докато се завърна. Това не е работа. Имаме честни хора, но като не (са) били отдавна в тази работа да се запознаят с нея и да могат да съдят, пак (не са за) нищо и по-зле (с тях).

Водителите на тази работа трябва да са опознали до тънко хората, като кой е К-в, Ц-в, Петко, Стоян и пр., в какво са добри, в какво не, где стоят техните слабости, за да не им се дава да паднат в тях и се похабят, да се критикуват един друг, без да се увреждат в работата и пр. *На такива хора дай работа, които са разсъдителни, постоянни, безстрашни и великодушни.* Едно от тия (качества) да липсва на водача на тая свята работа, то той ще я улайневи, както и да е.

Длъжност ми е да (го) кажа, защото мога да умра. Внимавайте!

Левски до Л. Каравелов, 16.IX.1872 г.

ПРОВЕРКА НА ХОРАТА — СПОРЕД ЧОВЕКА И РАБОТАТА МУ

Днес тръгвам да пообиколя някои (и) други град и после 10–20 дена ще се завърна. И Вие дано побързате да изпратите печата, та да го намеря готов, защото без него работите ми остават назад. (А) без него и пари няма. Най-много за него съм чакал и седя на едно място. Без него, накъдето и да отида, думите ми са тъмни (недостатъчно убедителни за делото, което върша). Пък и той (печатът) не се прави за месеци. Ако е до парите работата, дайте ги засега от Вас, че няма да Ви ги забавим. Също и на Каравелова ще платя, според както му пиша. Вземете думата ми за истина. Какво, няма да Ви лъжа в нищо. Ако сте ме взели в сърцето си, че аз днес или утре (мога) да умра или да вляза в ръце, та Вие може да изгубите? Не, аз и да умра, има и други честни юнаци, които ще Ви платят за всичко, което похарчите за нас. Бързайте един сахат (час) напред, че отива времето, от което мога да спечеля по-скоро и по-сигурно.

Когато ми пишеш от днес нататък (или) за мене писмо, трябва да забележиш на кърдашлъка (брата) си да не ми разпечатва писмото. Така ще пише и той, загдето го

изпраща. Защото аз работя различно с нашите работници. *Според човека и работата му.* Трябва да се вардим, че мнозина от днес до утре не са постоянни.

Твоите писма не дръж у Вас. И на всяко писмо, което пращам чрез Вас другиму, да вадиш копие и да го задържаш у себе си. Ако ти нямаш време да преписваш, то задължи другого. И аз оставям копие на всяко писмо, защото ни са нужни да съобщавам навред, (за) да знаят какви (писма) пиша.

Левски до Д. Хр. Попов, 10.V.1871 г.

КОЙТО НЕ Е ЧИСТ, УБИВАМ ГО. И РАБОТА ТРЯБВА, РАБОТА!

Братя, отваряйте си очите и да не се срещат вече такива маскърлици, защото дето не е очистен х. Иванчо ефенди и пр. и (дето) нямаме още пари да се поддържат работниците..., а и времето се простира (напредва) без това, причината е: такивато празни писма и интригантски разпавии, които (бих) могъл да спра и да не се (занимавам) толкова (с тях)...

Който не е чист, убивам го, на неразбрания не му давам, което видя, че не е за него, изпитвам човек в работа и така го пускам по-нататък.

Байовци, пак да повторя: в тая работа трябва добре да се отварят очите! *И работа трябва, работа!* И да не се слуша всеки, защото има хиляди работи да се вършат, а не могат да се извършат поради такива неразбории.

Не давам никому от работниците да говори нищо от себе си за работи, докато аз не съм известен. Защото на дело излиза друго, а пред които е говорено, става лъжа. И така хората им се иска да не вярват вече, (че нашата работа е сериозна). Где какво е говорено, не мога Ви написа, защото книгите са с пари.

Левски до Д. Хр. Попов и Централния комитет в Букурещ,
16.IX.1872 г.

АКО СИ ЗА РАБОТА — ИДИ В БЪЛГАРСКО

Ако се случи да Ви (по)пита някой устно или писмено как отиват работите с Вас във Влашко и как трябва да работим или как се работи в Българско (който и където и да бъде) — из Влашко (или) из Българско, — (към) тогава да бъдете строго внимателни. Ако рече някой: „Аз искам да работя в Българско, но трябва да имам по какво да ме вярват“, (то) на това ще му отговориш: „Ако си човек за работа, кажи си името и отде си, па си иди в Българско. Там имаме човек, ние ще му пишем да те разгледа по-напред, па ако си за работа, той ще ти даде работа.“ Така ще съобщите на нашите хора да постъпват, щото да знаем къде ход(ят).

И още да бдите, да не би някои хъшове да съставят някоя чета, че да преминат в Българско! Това да Ви е първа длъжност.

Левски до Д. Хр. Попов, 30.IV.1871 г.

ТРЕБВА ИЗПИТ ЗА ВСЕКИ. ЗАЩОТО ИМА ПРИМЕРИ: ДНЕС Е ЧОВЕК, А УТРЕ — МАГАРЕ

Препоръчан Вам един път наш човек, че после дошъл пак уж от наша страна, да му не вярвате, (ако е) без знак, колкото и пъти да дойде. *Имаме пред очите си доста (примери): днес е човек, (а) утре — магаре.* Да кажа за себе си: Вие ме познавате твърде добре, не съм аз (от) днес в работата си, а от 61-во (лято). Оттогава и досега малко-много с това съм се занимавал и работата ми ме е срещала (с) всякаква (опасност), и не можа да ме отвърни да работя за други (интереси), или да ме отчае (и) да гледам своя си интерес. Ако не знаете, питайте и научете добре, че ако ми вярвате (на)пълно, тогава знам, че и думите ми ще бъдат истина (за) Вас. *Трябва изпит!*

Левски до Д. Хр. Попов, 30.IV.1871 г.

ОБИЧ И ДОВЕРИЕ КЪМ АПОСТОЛА

... В Олтеница (Румъния) ми дадоха 2 л. т. (турски лири), без да им искам. Аз им казах, че ще получат билет (разписка) за тях, а те ми казаха: „Даваме ти ги тебе, не щем билет.“

Левски до Киряк Цанков, 27.I.1872 г.

НЕ НАМЕРИХ ЧОВЕК, КОМУТО ДА ПРЕДАМ РАБОТАТА СИ

Байо,

Вчера узнах, че имало (изпратен) от Вас човек нарочно до мене, но не се срещнахме. Затова ме извести тракийската поща и каза, че по-скоро трябвало да дойда във Влашко. (Аз) аслъ бях готов подир малко да дойда, (за) да се уредят работите, (за които) Ви бях писал по-рано: като за военното училище в Сърбия и пр., но рекох по-напред да съставя в България и Тракия няколко окръжни центрове, които да вземат и дават за своите си дела. По тоя начин (ще) се работи с по-малко разноси, по-скоро и най-сигурно, за да не пропадне работата в неприятелски ръце. Ц-т комитет чрез тоя център (ще) върши работа с цялото окръжие.

Още съм сам, *не намерих човек, комуто да предам работата си* и аз да се заловя за другото, щото и пари да се намерят по-скоро, па и предателите да не съществуват вече нийде из Българско. Но щяло да стане малко гюрултийка от бръснати глави. То се знае, но без това няма (да се приготвим) скоро. Казах (поканих) едному, работата му не позволявала, пък да остави работата (си), веднага щял да се компрометира, а да ходи като мен, страх го е. Други има много като Д. Общи, но аз не смея да пусна

хора, (които) да лъжат народа (с работи, чужди на делото) и да казват, че те вършат, не че се пращат от по-голямо място. А по-умните и за в работа хора, като се поогледат в таквиз работници, казват, „Това са шарлатани и прости работи.“ За да се свърши най-добре, по-сигурно, че шпионин да не може да разбере, по-бързо и с по-малко разноски, така трябва (да се върши), както (аз я) върша. Като дойда, ще Ви разясня. До 30–38 дена мога да дойда, ако е таква работата, щото всичко да оставя и да дойда, (но) от 30 дена по-рано не мога да дойда.

Райнов (Теофан) е в Цариград и свършил работа: ще бъде главен управител на железницата в Пловдив. Мнозина ми пишат от нашите, че той никога не може да бъде иначе. След 20 дена ще се завърна в Пловдив. Дано намеря твое писмо, в което да ми разясниш защо ме викате, но аз пак, както и да е, трябва да дойда. (Това ще стане) малко по-късно, (след като) съставя в Българско няколко окръжни центрове. Много здраве от Вашите в Копривщица. Ходих (там).

Левски до Л. Каравелов, 30.X.1872 г.

БЕЗ ИЗПИТ НЕ Е ПРИЕТ НИКОЙ

Войводите се приемат по гореизложения начин. Когато някой войвода се яви на ЦК и поиска да бъде приет, трябва по-напред да положи изпит от нужните военни науки пред комисията военна, която ЦК ще нареди, и според знанието ще застъпи и приличното място. *Без изпит не е приет никой.*

Из „Нареда (проектоустава) за освобождение на българския народ — за приемане на войводите и техните длъжности“

ДА СИ КАЖЕМ КРИВИЦИТЕ

ЗА ОТЕЧЕСТВОТО РАБОТИМ — КАЖИ ТИ МОИТЕ И АЗ ТВОИТЕ КРИВИЦИ, ПА ДА СЕ ПОПРАВИМ

Любезни ми Кършовски,

Питате ме коя е причината, дето не съм ти писал. Ако се съобразиш с Райчовото писмо, на което отговарям в едно време с Вашето, (то) гледай как отговарям на него.

Брате, тамошните Ви работи, като ме смутиха и за мен друго нямаше какво, защото аз там между всички Ви бях най-простият и с думи не можахме да се разберем. Тогава моят път беше да се върна в Българско и да си работим, както ни стига умът, че от Вас, комуто се харесва да върви с нас, той ще ни се обади и ние ще го приемем. Това е причината, дето никому не бях писал от 25 април. Дотогава, като съм писвал на Живкова, то се разбира, че съм писал до всички Ви. Не е ли това така? Отсега нататък е друго. Който иска да върви с нас, той трябва да ни се забележи и законно да дойде при нас.

Приписвате ми, какво в очите си гредата не (виждам), пък косъма във Вашите очи виждам по-лесно. Ти ако искрено ми казваш отгоре на писмото си: „Любезни ми брате“, то тогава не трябва таквоз бутане и заобиколки, но кажи това и това ти е грешката, та да се поправа, ако съм чист човек, както и аз не замълчавам Вашите най-малки криволици, или по-добре да кажа неразбории. *За отечеството работим, байо, кажи ти моите и аз твоите кривици, па да се поправим* и все (за)едно да вървим, ако ще бъдем хора.

Левски до Ив. П. Кършовски, 20.VI.1871 г.

... Приятелю и брате Филипе, ние дейците сме си посветили живота на отечеството и да работим за толкова милиона народ. Трябва да се мисли зряло, (за) да не изгубим и сега. Правило се е, захващало се е, трябва да вземаме опит, па и да се съветваме един други, да се слушаеме и да избягваме даже и най-малка гордост. Да не присвояваме за себе си нищо, но да го отдаваме на народното ни тогавашно свободно решение. Всеки каквото заслужи, то не му се изгубва, било, каквото било — добро или зло. Особено ние, които до смърт сме си решили и после освобождението ни да служим на отечеството, не ни трябват такива глупости.

Ние сме жадни да видим отечеството свободно, па ако щат ме нареди да паса и патките. Не е ли така? По мое мнение така е най-право и човешко. Аз не гледам на днешните ми страдания и оскъдности във всичко, нито всекидневното ми преследване от полицията от град в град, по селата и кърищата, па и от самите изроди български; нито пък казвам, че щом от началото на работите ни досега съм бил способен при такива страшни и мъчни времена, а сега защо да не съм на еди-кое си място, ами еди-кой си наготово (да дойде)? Напротив, ако му сече главата повече, трябва сам да го покания на мястото си, пък аз да гледам друга, нека (и) по-долна (служба). Историята ни няма да прикачи заслугата ми другиму.

Всичко се случва, на всичко трябва да бъдем осторожни и умни. Има много по-умни, но страхливи. С такива се постъпва другояче. Такива трябва да бъдат около нас, да се съветваме с тях, пък ние да извършваме. Тогава заслугата ни е равна. Защото и те без нас не могат, па и ние без тях. Това, брате, трябва да ни бъде всякога на ума, та да не даваме (лош) пример. Ако ние бъдем такива, тогава никой не ще смее да се възгордее, за да се раждат вражди

между нас, от каквито е пропаднало отечеството ни. Имаме хиляди примери.

Щял да дойде някой си по вишегласие да ми вземе онова, което съм заслужил — право или криво — да му е просто. Аз съм се обещал на отечеството си жертва за освобождението му, а не да бъда кой знае какъв. Та(ка) е (и) нека съди народът, а не да давам глас за себе си. Това е презряно от човешчината за глупаво и най-просто нещо.

Какво искам повече, като гледам отечеството си, че е свободно? Нали това ми е предназначението днес за него? Не да видя себе си на голям чин, но да умра, братко! На всеки български работник трябва да даваме такова предназначение. И тогава работата ни ще свети и Българско ще гърми най-бляскаво като едничка държава в цяла Европа. И най-често трябва да се съветваме ние, дейците, като спазим (посочим) един другиму грешките си. Защото всеки бърка, па не може (сам) да се съвземе. *На драго сърце трябва да обичаме онзи, който ни покаже грешката, инак той не е наш приятел.*

Левски до Филип Тотю, 1.III.1871 г.

ИНТРИГАТА СПИРА ХОДА НА НАРОДНАТА РАБОТА

Според писмото ти, както виждам, (Д. Общи) ти се е оплаквал, дето не съм му бил уважавал работата и не съм му давал преднина, а ми принасял пари, пък аз стоя по два-три месеца на едно място и ям готови пари! И казваш ми: „Няма яма!“ Таквиз частни мръсотии, като говориш от себе си, който нямаш и право да питаш защо това (е) тъй, или онова инак освен местния к-т, на когото се е писало какво има да се прави. Инак ти частно не правиш друго нищо освен *интрига, която спира хода на народната работа.*

Ако си разсърден от оногова, чрез когото си искал да се разбереш с мене за представител — как да стане от Ваша страна, разбери се с него, който казва, че не си дошъл

нарочно до мене, а само да се повидиш (с мене). (Но) и на това не отказах. Когато разговаряхме с пратеника, при нас беше и друг член, който чу, че казах: „Аз ще изляза на моравата, нека дойде.“ Оттам нататък не зная за приказките Ви. А за представител бях писал на местния Ви комитет да изберат, упълномощят и да тръгне по пътя, както бях писал. Както Вам, (така) еднакво бях писал и (на) другите местни к-ти.

Сега да прекъсна (да отговарям) на всичките твои бълвочи. Така казвам, защото са (нещо) беззаконно: не са по устава, когото аз почитам за най-свято и съм се заклея да го изпълнявам най-точно.

На всички твои (клевети), изложени в писмото ти, събери от край до край документите и да ги предадеш в местния Ви комитет, че оттам ще се вземат да се преместят на съд. Властта ще разсъди и да ти даде правото. Ако ли пък по твои работи (поради твоите действия) местният Ви к-т е спрял работата си, та няма кой да ги приеме, то (те) нека бъдат готови в тебе, че като се повикаш в часа, трябва да бъдеш готов.

Аслан Дервишоглу Кърджала

Левски до Анастас п. Хинов, 25.VIII.1872 г.

НЕ СИ НАРОДЕН: ВИЖДАШ НАРОДНОТО ЗЛО И НЕ ГО КАЗВАШ

Когато всеки народен (деец) върви по волята народна и по устава, няма за какво да се пишат глупости, които докарват да пристъпи за смърт (да мине границата и заслужи смъртно наказание). Ето че ти *не си народен: виждаш злото народно и не го казваш*, а чакаш го да стане по-голямо и да убие народа.

Навождаш ми Ангела, покойния (Кънчев), когото познавам за чист човек и работник, а ти го учерняваш, като (поддържаеш) доказваш фактично, че ако той би бил жив, всичко щяло да излезе наяве. Какво и за Димитър

(Общи), с когото не щели сте да оставите тъй работата занаяпред. Тук падаш в отговорност да умиеш лицето на покойния с истината, когото мислехме, че не държеше кривото нито минута в себе си...

Левски до Анастас п. Хинов, 25.VIII.1872 г.

Д. ОБЩИ Е ЗАСЛУЖИЛ СМЪРТ, НО МУ СЕ ПРОЩАВА ПОРАДИ ПРОСТОТИЯТА МУ

... Бай Димитър е заслужил с много неща (постъпки) за смърт, така е, но му се прощава досега поради простотията му. Ако да беше учен, не можех да потъпча закона (устава) и щях да го изпълня. Бай Димитър не е предател, но неразбран, горделив и говори за работи от себе си, без да знае къде водят. А устата му колкото го препоръчват, не излиза едно на хиляда. И колкото пъти е позаслужил, хиляди пъти да не е било, защото той (е) причина, та се породил недоверие между някои от съучастниците. Напътвал ги е различно (погрешно), пък на мене казва, че те така мислили и го запитвали. Това ме принуди да обиколя по-скоро онова окръжие, дето той ходи, без да казвам на местните комитети, че той ми е говорил така. Питам (ги) имат ли някакво съмнение в нещо към Централния комитет според думите на Д. Общи, казани пред всичките членове на един местен комитет, за което им исках писмено (да отговорят). Дадох ми (отговор), че не (са се оплаквали).

И в друг един местен комитет говорил: „В това окръжие така да сторим, инак да направим и пр.“ Па и за по-нататък бил (надлъгвал). Това станало в Бочукоглу (Етрополе), а председателят го запитал: „Това известно ли е на Централния комитет?“ А бай Димитър казал, че за всичко бил разговарял и (че) било (прието) с вишегласието на всичките местни комитети. В същото време пише и мен, че работите в онова окръжие вече са наредени твърде добре и затова не трябвало вече да отивам по ония места!

Но взеха да дохождат писма от тия места, както виждате. Извън писмата казвали са ми устно, че говорил за неща, за които не смеели да пишат, за да не би да им направи пакост...

Левски до Д. Хр. Попов и Централния комитет, 16.IX.1872 г.

КАРАВЕЛОВ КАЗВА: „АЗ СЪМ“

Бай Каравелов,

Утре тръгвам оттук за Пикет (Бекет), а после три дни може за Българско. Прегледайте писмата ми за Одеса и в двете писма ще турите по един устав. По-скоро изпратете уставите по местните рев. к-ти във Влашко... Нарядко (са) хора, които не ще се заемат за работа. Срецнах мнозина хора да Ви окривяват в някои работи и казват: „Тая работа не е (за) Каравелов, защото *Каравелов* е човек, който *казва*: «Аз съм!» Залавяме се, защото знаем, че ще излезе на работа.“ Изпратете ми онова, което трябва да подпишат и ония комитети, на които представителите не бяха пристигнали из Българско. Трябва да (го) поднеса, (за) да подпишат и (те).

Левски до Л. Каравелов, 27.VI.1872 г.

Дето ти пиша от Олтеница и Гюргево, че говорят някои си недобро за тебе, аз мисля, че правя добре, щото да ги убедим в истината. Но като е така (щом ти се сърдиш или не желаеш), не ща вече. Аз го имах за длъжност.

Левски до Л. Каравелов, 25.VIII.1872 г.

Д. ОБЩИ НЕ Е ЗА ТАКВАЗ РАБОТА

Д. Общи ще го извадим от службата му поради неспособностите му. По ония места, дето беше отреден, с готови съставени местни к-ти, само да (ги) нагледва и подканя в работата им и от време на време да дава сметка, той излязъл от границата си. И, както виждам, според естествения му характер: хвалби, по-многого с лъжи; пред съучастниците, както и да е, но и по кръчмите говорил на хората: „Ей братя, купувайте си оръжие, че знаете ли, лятоска (ще) има нещо!“ Тук-таме и лъгал, че бил пренесъл хиляда хиляди иглянки пушки и от дума на дума разбрало и правителството, узнало и за името му, и с какъв кон ходи, и по цялото онова окръжие се дири под листо...

За Д. Общи с време казвах, *че не е за такваз работа*, а само да го водиш след себе (си), но няколко (души) с вишегласие казаха (да остане на работа).

Левски до Л. Каравелов, юли 1872 г.

ДА ДОЙДЕ ДА МУ ДАМ МЯСТОТО СИ

Кажете и на Анастаса (Хинов) *да дойде да му дам мястото си*: да разполага (с) работите на всичките местни к-ти, да управлява всекидневните им криви постъпки, да посреща тайните пощи, да взема и дава писмените им отговори, да дава пълномощни на работниците според способностите на човека, да намира хора за тайна полиция, да ги нарежда, да се споразумява с нея и пр. и пр. С една дума, да му поверя канцеларията си (и) да държи дневник на тая работа, защото, като гледам, че всичката ни работа опира до пари, пък няма, та не бих стоял на едно място ни минута? И денят, и нощта да ми са (все) ден, в късо време мога да намера парите без печат (нарочно пълномощно) за тая работа.

Търся такъв, за да му поверя горните (служби), пък аз да падна по пешят на парите. Байо, и на Вас казвам: препоръчайте такъв един, да даде поръчителите си и да

остане да върши (да поеме работата). Но ще кажете: „Ти кого си дал (за) поръчители!“ Ето (моят поръчител е) работата, която сам съм довел дотука и сам искам да дам сметка за доходите и разходите, и сам показвам как трябва да се върши, за да не може да пропадне парица и да не смее да се лъже!... Това е моят поръчител. А думите на горните (Д. Общи и Ан. п. Хинов) са интриги и с чували глупости.

Левски до Централния комитет в Букурещ, 25.VIII.1872 г.

ПРОТИВ НАРОДНИТЕ ВРАГОВЕ

НАЙ-МНОГО СА ВИНОВНИ ЧОРБАДЖИИТЕ

И търпим всеки ден мъки и гнусотии, най-противни на човечеството, на свободата и на съвестта.

... Турчечат децата, безчестят по-младите и дъщерите ни. Тия невинни не са ли наши братя и сестри? (А) защо така?... Мислите ли, че ние оставаме невинни в това? Не! Ние и най-много *Вие, чорбаджииите, не сте ли причина* да стои това беззаконие и проклето зрелище пред нас? Кому другиму има да се надяват горките?... Ако ние, техните братя и бащи, не скочим и пролеем капка кръв, (за) да избавим майките си, жените си, сестрите си и децата си, кой друг ще (скочи)? Не сме ли ние техни братя и бащи, на които ще оставим вечен спомен, като пролеем капка кръв за тяхното избавление?...

Левски до чорбаджията Ганчо Милев в Карлово, 10.V.1871 г.

СТО И ПЕТДЕСЕТ ЛИРИ ЛИ ВИ СА ПО-МИЛИ, ИЛИ ВЕЧЕН ЖИВОТ

Калеко Иване, и Вие Петре и Христо, не само до Вас е, (но) и (до) по-долна ръка (хора), (които имат) възможност. Не е за нас, но за Вас и за Вашите деца ще дадете завинаги... Ето, ако дадете повече, отколкото Ви се искат, ще си купите по-голям живот, който сега се продава. Утре не и милиони да давате. Ще гледаме какви ще ни се покажете. Както щете — или *сто и петдесет лири ще Ви бъдат по-мили, или вечен живот* със всичката (цялата) Ви фамилия.

Левски до едно чорбаджийско семейство в Карлово

ИМА ДВА ПЪТЯ — КОЙ ЩЕ ИЗБЕРЕТЕ?

Бай Петко,

По писмото ми разбирате кой съм и с какви съм цели човек. Следователно да разберете веднъж за (винаги) това ми писмо, защото времето е такова. Ако си родолюбец, то ще разбереш кратките ми думи и ще бъдеш наш приятел. Късо е времето..., не си простак, послушай кратките ми думи, което правя към Вас от голямо човеколюбие, и според думите на Исуса Христа, който казва: „Всекиму духу не вярвайте, но изпит(ва)йте.“ Досега ни(то) един карловец не е казал за Вас добро, а (всеки казва), че си предател и мъчител сиротински, (като) доказват (това с) факти. Ако ти правиш всичко това с някаква цел и искаш да кажеш, че не е така, то на думи народът няма да гледа (вярва), но на дело. Скоро, скоро е денят за общонародно въстание. И на сборното място всеки ще (бъде) (по)викан да даде (да посочи) работата си, според силите на всеки един, както му е казано да върши. У когото няма (който не посочи) работа, грозно ще се наказва, а фамилията му ще бъде изгонена из Българско. Вижте (от) *тия два пътя, когото обичате, дръжете (който си изберете, по него тръгвайте)...*

Мислете и правете (действайте), защото в онова време, турчинът щом разбере нашите човешки закони и ги признай, то той ще намери място, равно с българина, а днешните твърдоглави и изедници-българи грозно ще се наказват.

Левски до чорбаджи Петко в Карлово, 1871 г.

ЩЕ ГЛЕДАМЕ КАКВИ ЩЕ НИ СЕ ПОКАЖЕТЕ

Както щете: или три(де)сетех лири ще Ви бъдат помилни, или златната свобода, в която (ще) Ви се забележи

името вечно. Заемете се добре с това, господа, и не ни майте. Защото ни омръзна вече да гледаме теглилата на бедния ни народ и хладнокръвието на чорбаджиите към него. Повтарям Ви: решили сме се вече и веднъж (завинаги) ще принесем жертвата на народния ни жертвеник пред олтара на чистата свобода...

Подписа (ли са се) хиляди юнаци, (които) чакат отговора Ви. Решавайте по-скоро: *или с нас и всичкият народ, или против нас и нашите желания*. С една дума, свобода или да Ви пратим при черните души. Там, дето (са) предателите, изедниците...

Левски до чорбаджията Ганчо Милев в Карлово, 10.V.1871 г.

ТЕХНИТЕ МИЛИОНИ ЖЪЛТИЦИ НЕКА СИ БЪДАТ ТЕХНИ

Но влашките чорбаджии, които дават (на) дума кой 1000, кой 2000, кой 3000 жълтици, но (само) тогава, когато видят (че почва въстанието), кажете им, че тогава *техните и милиони жълтици — нека си бъдат техни*. Когато ние днес се излагаме в най-големи опасности, за да събираме по 20–100 и 1000 гроша, а (те) не искат и да знаят за днешните юнаци, които мрат по тия пари, докато ги съберат и си наредят работа, (то) доще ден, (когато) и тия юнаци (няма) да искат и да чуят за такива чорбаджии, на които са по-мили 1000-та гроша от българските освободители, (които) мрат ката (всеки) ден.

Левски до Д. Хр. Попов, 6.VII.1871 г.

РЕШИЛИ СМЕ СЕ ВЕЧЕ — ИЛИ С НАС И НАРОДА, ИЛИ ЩЕ ВИ ПРАТИМ ПРИ ЧЕРНИТЕ ДУШИ!

Сега за последен път Ви (заявяваме), защото работа ни не е само с Вас. Десет години става, откак Ви чакаме, и жертви на бесила давахме, и в Диарбекир всяка година пращаме, само и само за Вас богатите, да се вземехте за ум

и разум и да свършите това, за което Ви караме днес. (Трябваше) отдавна да го приготвите, като и сами разбирате, че без пари не се върши (нищо), па да дойдехте Вие нас да търсите, а не ние Вас. Защото един чисто народен юнак сто чорбаджии не могат да го откупят. Пък ние дадохме и още даваме так(ива) жертви за чорбаджийски кеф и пак се не съвземате, но още гледате на тях хладнокръвно и ги наричате чапкъни. Пък гледай чудо. От речените Ви чапкъни колкото мрат, по-много стават, колкото страдат, по-много се разпалват. И (най-главно) взели са се на друг ум — на! Както виждате, повече ще мрат, но и работа ще свършат.

Чакахме Ви да усетите горещите сълзи на бедния ни народ, който е вече в крайно тегло, но не! Вие му пиете още кръвта и го предавате на мръсния мъчител. Разберете, *решили сме се вече — или да Ви съберем* (да Ви привлечем при нас), *или да Ви поразим*, както Ви казваме по-горе. И то с едно добро утро или добър вечер. Ето, да намерите по какъвто (и да е) начин тая сума... И те(зи) пари ще ги приготвите в 4–5 деня и да Ви бъдат в пазвата, че (в) който час дойде наш човек със знак и Ви намери от (името на) Привременното ни правителство, ще му броите парите, без да отлагате (нито) за (един) час време. (А) после, един ден, ще Ви се даде разписка с печат от Привременното ни правителство, която ще отговаря за дадената от (Вас) сума пред бъдещето правителство, което ще дири от (всеки) един и докрай — кой какво е дал и закъде са употребени. Ето, ако дадете повече, отколкото Ви се искат, ще си купите по-голям живот, който сега се продава, утре не и милиони да давате.

Левски до чорбаджията Ганчо Милев в Карлово, 10.V.1871 г.

ЩЕ ИСКАМЕ ПАРИ, АКО НЕ ДАВАТ — ЩЕ ВЗЕМАМЕ

Сава Младенов нека си дойде, че има вече работа. Ще се плаща на черни души. *И дето има пари, ще искаме, ако не дават, ще вземаме.*

Левски до Д. Хр. Попов, 3.VIII.1872 г.

Тайната поща стори сефтето да убива. От днес нататък ще бъде евтино (ще зачестят присъдите).

Левски до Л. Каравелов, 3.VIII.1872 г.

РАБОТАТА ВЪРШЕТЕ, НО УМНО! ТРЯБВА ДА СЕ УБИЕ, АКО НЕ Е ЧИСТ

За да се избавят затворниците (комитетски хора в Лясковец по повод убийството на местния чорбаджия В. Козлев), *трябва да се убие сега и синът му, ако той не е чист.* Ако с предателски думи е показан (издаден) Марин (Станчев) и са го запрели, то не трябва да го майте (бавите). И тайно, само ония, които ще го извършат...

Работата вършете, но умно!

Левски до Христо Иванов, 4.VIII.1872 г.

ПРЕДАТЕЛИТЕ ТРЯБВА ДА СЕ УБИВАТ

Вижте чрез Вашите тайни юнаци за пари. Недобри, т.е. чорбаджии-изедници и ненародни, които не искат да вземат участие в народното дело, *а предават — трябва да се убиват* с време.

Левски до сливенци, лятото на 1871 г.

ЧИСТИ СМЕТКИ

СТРОГА И РЕДОВНА ОТЧЕТНОСТ

Братя членове на Ч(М)БРК,

Изпращаме Ви печатни разписки, които ще давате срещу дадените пари... (на тези), които биха подпомагали парично народното дело. Ще се дават вместо името под №-ро от едно, две и пр. в едното село; в другото село ще захваща пак от първи №-р. А мястото, отдето е човекът, ще се замени с друго име, каквото и да е, или друго село или град, като: Приехме от № 1 в Стамболу Мехмед ефенди, вместо Сливен, чрез м. к. (местния к-т) в Стамб. М. ефенди, или чрез № еди-кой си толкова гроша и словом толкова от лири еди-колко си и пр.

Същото ще се записва и в малкото късче, което значи (се нарича) кютук (кочан)... Ще се отреже после това късче и то ще Ви бъде *правата сметка*, която ще предавате от време на време в ЦК.

Левски до Сливенския комитет, април 1872 г.

ЦК ЩЕ ВИ ИСКА СМЕТКА

В местния Ви комитет изпращаме разписки (квитанции), които ще давате всекому срещу дадените му пари: кога какво дава в комитета под №-ра, както и досега. От Ц. комитет пък ще получавате друга разписка срещу събраното количество пари, кой каквото внесе (там)... За тия разписки *ЦК ще Ви иска сметка* от време на време, според както ще Ви разкаже приносящият.

Местният комитет трябва да има печат, който ще удря на всеки даден билет (разписка).

Левски до местни комитети, лятото на 1872 г.

ВСЕКИМУ ЩЕ СЕ ДЪРЖИ СМЕТКА ЗА ДЕЛАТА

Касиерът трябва да води дневник за всички добри и недобри работи на всеки съучастник в народното дело, от който ден постъпва (на работа). (Но), както казах и по-горе, вместо (под) името да се взема и дава, ще се взема и дава под №.

Левски до троянци и сливенци, 15.VII.1872 г.

СЪОБЩЕТЕ ПИСМЕНО ВАШАТА СМЕТКА

Работата Ви засега, (която Ви поставя) Централният комитет, е: да ни дадете сметка с бележките Ви от хората ни, които Ви са изпращани с мисия, (за) да Ви покажат пътя за избавление на поробеното ни отечество. Бележе(те) кога и кои хора са Ви изпращани от ЦК. При всяко дохождане с каква мисия са били (изпращани) и Вие как сте ги приели! Сметка именно кой кога е дошъл, колко дена е стоял, какви разноски е направил и за какво кога е платил и кога не? За всичко *ще съобщите писмено* на Централния комитет точно, кратко и ясно. *Вашата сметка* относително закона (съгласно постановленията на устава) както в града Ви, тъй също и по околните села, работите ли да се съставят подобни дружества и именно с кои села? Дават ли сметка за работата си в местния Ви комитет под номера от 1-во, 2-ро и т.н. без имена? Колко войводи има изпитани, какви са и где се намират? Колко и какво оръжие има, (колко) тайни къщи или ханове за укриване на подозрени наши хора, било пеши, или с коне? И още: (колко) места за събиране на военни материали? Ако някой, поканен да

вземе участие в народната ни работа, се откаже, ще го забележите с причината, по която се отказва. Колко черни души имате, които Ви пречат в работа, с описание на физиономията им и на каква са работа? Ще ни явите колко юнаци имате готови с оръжие, които всеки ден да са в града Ви, та щом станат нужни (потрябват) на Централния комитет — да ги повика...

Левски до революционния комитет в Плевен, 23.I.1872 г.

ОТГОВОРНОСТ КЪМ ОБЩЕСТВЕНИТЕ СРЕДСТВА

Най-големият личен разход на Апостола

Мои разноси:

кърски обувки с подкови	31
за дрехи	234
фес	21
чорапи	6
цъклена захар	2, 2
за салеп, почерпих и други	2, 30
за баня с още един другар	2 ^{1/2}
игли	1/2
за ризи	130
копчета за ризи	4
шекер	4
кожи за балтона ми	10
шекер-кафе	5
антерия и фланела-елече	78
шуба с подплата и панталони	190, 10
гребен	2, 20
кутия с огледало	0, 30
ябълки	1 ^{1/5}
бръснене	2

Из една от многото сметки на Левски

ПРОГРАМА И УСТАВ НА БРЦК

НАРЕДА НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД

ПОДБУДА И ЦЕЛ

Подбуда. Тиранството, безчеловещината и самата държавна система на турското правителство на Балканския полуостров. *Цел* — с една *обща революция* да се направи *коренно* преобразование на сегашната държавна *деспотско-тиранска* система и да се замени с *демократска република* (народно управление). На същото това място, което са нашите прадеди със силата на оръжието и със своята свята кръв откупили, в което днес безчеловечно беснеят турски кесаджии и еничери и в което владее *правото на силата*, да се подигне храм на *истината и правата свобода* и турският чорбаджилък да даде място на *съгласието, братството и свършеното равенство* между всичките народности. Българи, турци, евреи и пр. ще бъдат равноправни във всяко отношение, било във вяра, било в народност, било в гражданско отношение, било в каквото било, всички ще спадат *под един общ закон*, който по *вишегласието* от всичките народности ще се избере.

За извършването на таквази революция са нужни: 1) уреждане, 2) пари, 3) хора, 4) оръжие и други бойни потреби.

За да се приготвят всичките тези и да се извърши самата революция, наредиха се хора, избрани по съгласието на по-голямата част от б. народ, (които) съставиха *Централен български революционен комитет*.

ЦЕНТРАЛЕН БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ

Пребиваването на ЦБР комитет е в Българско, но именно в кой град е, няма да се знае — навсякъде и нийде.

БЦР комитет се състои от един председател и от един подпредседател, един писар и един помощник, един касиер и още седем члена, между които е и един поп.

Председателят, писарят и техните помощници и касиеринът са избират от членовете на комитета, в нужда ще се променят от същите и ще бъдат под надзора им.

ДЛЪЖНОСТТА НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

1. Да отваря и да затваря заседанията.
2. В нужно време да свиква извънредни събрания.
3. Да варди и одържа ред на разискванията и гласоподаванията в заседанията.
4. Да въвежда в работа решенията на заседанията.
5. Да води надзор на подпредседателя, писарите и касиера в изпълняването на длъжностите им.
6. В гласоподаванията ще дава само един глас: в случай, когато и на двете страни гласоподаванията са равни, може да даде *още един*.

ДЛЪЖНОСТТА НА ПОДПРЕДСЕДАТЕЛЯ

1. Ще помага на председателя в извършването на длъжностите му.
2. Във време на отсъствието на председателя ще го заменява в службата му.

ДЛЪЖНОСТТА НА КАСИЕРА

1. Ще приема пари от частните БР комитети и от други места, на срещу които ще дава разписки под номера, ще ги записва в касиерската книга, ще явява за тях и на комитета, за да се запишат в главната комитетска книга.
2. Ще издава пари по решението на комитета навсякъде и за всичко.

ЗА СЪБРАНИЯТА ВЪОБЩЕ

Всички членове на комитета са в събранията равноправни.

Събранията ще стават редовно в неделята два пъти, в нужда и по-често. Решенията в събранията ще стават по вишегласие, което председателят подир нужните разисквания обявява. Решенията ще носят комитетския печат, без него не са припознати.

Писма до Ц. комитет, както и от него до вънкашните частни комитети, ще се приемат и изпровождат само чрез едно лице, което Ц. комитет ще назначи. Никой от частните комитети няма да знае де е Ц. ком. и кои лица го съставляват.

I

УСТРОЙСТВО

За да може комитетът по-лесно да нареди работите и пригответи революцията, състави в градищата с околните им села *частни р. б. комитети*.

За да може по-добре да нагледва работите на частните комитети и да извършва наказанията на престъпниците на закона, нареди *тайна полиция*.

А за да могат да бъдат и съобщенията между него и частните комитети по-сигурни, нареди *революционерна тайна поща*.

II

ПАРИ

С пари ще се снабдява ЦБРК сам или чрез частните комитети на начин, когото той със съгласието на частния к. за най-добре намери.

III

ХОРА

С хора, било за войводи, пощари, полициени или пък за действащи на пръв позив войници, ще се снабдява ЦБРК или направо, или чрез другите частни комитети по наредата, която той ще им даде.

IV

ОРЪЖИЕ И ДРУГИ БОЙНИ ПОТРЕБИ

С оръжие ще се снабдява ЦБРК сам, като проводи по-напред хора учени, които разумяват от оръжие да го прегледат.

ЧАСТНИТЕ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНАРНИ КОМИТЕТИ

Всякой град с околните си села съставлява частен БРК, който се управлява тъй също, както и Централният.

Всякой частен БРК се допитва и отправя писмата си до Ц. комитет, под когото направо и зависи.

Всички писма и решения от частния БР комитет до Централния ще се управят чрез едно тайно лице, което частният комитет ще си назначи.

Както членовете на Ц. комитет не са никому известни, тъй също и членовете на частния ком. са тайни.

Само по едно лице от частните комитети е известно на Ц. комитет. За в случай ако лицето, назначено от частния комитет, чрез което стават сношенията на комитетите, падне в неприятелски ръце.

ДЛЪЖНОСТТА НА ЧАСТНИТЕ БР КОМИТЕТИ

Частните БР комитети са длъжни да съобщават на Ц. комитет:

1. От колко села се състои околността им.
2. В кое село колко хора има и от каква са народност и по колко от всяка народност.
3. Колко има български юнаци, способни да носят оръжие и колко са готови за първи позив.
4. Колко оръжие имат и какво е.
5. Дали имат в околността си способни хора за войводи и де се намират.
6. Колко може да се сбере в нужно време жито, овес, ечемик, сено, слама и други потреби за храна на животните.
7. Колко може да има волове, крави, коне, овце и др.
8. Колко яхъра има и по за колко животни и др. подобни, които ще им са назначат от Ц. комитет.

ТАЙНАТА ПОЛИЦИЯ

Тайната полиция зависи и е под заповедта само на Ц. комитет.

Никой от частните комитети няма да знае от кои лица тя се състои.

Броят на членовете е неизвестен. Ц. комитет го определя според потребите.

Членовете на тайната полиция са разпръснати по всичките градища.

Всякой от членовете на тайната полиция познава революционарните работници в града, в когото е определен, чрез един знак, който му е съобщен от Ц. комитет.

ДЛЪЖНОСТТА НА ТАЙНАТА ПОЛИЦИЯ

1. Да нагледва тайно делата на революционарните работници в града си и да ги съобщава на Ц. комитет.

2. Да опитва и да се уверява в точността и верността на тайната полиция.

3. Да шпионира турските шпиони и да предирва стъпка по стъпка делата на турската тайна полиция и да ги съобщава направо на Ц. комитет.

4. Да е извършителна власт на ЦК, т.е. да наказва престъпниците на закона според заповедта на Ц. комитет.

Смъртните наказания ще се извършват тайно, но ако обстоятелствата не позволяват, ще се извършват на явни места и посред пладне.

Споразуменията на полицията с Ц. комитет ще стават само чрез един човек, когото ЦК е назначил и който в същото време е управител на другите членове на полицията в града.

Членовете на комисията трябва да са хора избрани, юнаци, решителни, верни и постоянни.

Наказанията ще извършват онези членове на тайната полиция, на които падне жребие и които се намират в града, дето ще се извърши наказанието.

ТАЙНАТА ПОЩА

Тайната поща зависи и се управлява направо от Ц. комитет. Броят на членовете на тайната поща не е определен, ще се увеличават или умаляват според потребите.

Член от тайната поща няма да познава повече от четирима или петима от своите другари.

Разнасянето на писма, решения или други съобщения ще се съобщават от лице на лице с нужните лозинки — никак направо.

КАК ЩЕ СЕ ПРИЕМАТ НОВИ РЕВОЛЮЦИОНАРНИ РАБОТНИЦИ

Всякой, който иска да участвува във великото дело на народното ни освобождение, трябва да се яви с време, за да не каже подир, че желаел да работи, но нямал случай.

Ако някой, поканен да вземе участие в работите ни, се откаже, трябва да изложи писмено причините и основанията, на които се отказва, и условията, под които би приел.

Който иска да вземе участие в работите ни, трябва да има препоръка от някого от познатите до някой революционарен работник.

Когато се препоръчва на някой от работниците някой вънкашен човек, трябва по-напред да го изпита: кой е, отде иде, какво иска, какви му са мислите и др., па да яви за всичките тези на Ц. комитет, като прибави още и добър опис на физиономията му и въобще на всичките му свойства характеристични, а пък него да го задържи, доде приеме отговор от комитета.

Когато се яви на комитета, че някой си е проведен от някое дружество или от някого за някакво си споразумение с комитета, то той трябва да яви на тайната полиция да го изпита, а пък в същото време да се увери сам, или писмено, или устно, от човека, когото нарочно трябва да проводи до онез, които са го най-напред препоръчали, или право до оногиз, от когото казва, че е бил проведен.

Когато комитетът се увери, че проведеният или препоръчаният човек е чист, влиза с него в споразумение посредством одного, когото той сам си е отредил.

ЗА ПРИЕМАНЕТО НА ВОЙВОДИТЕ И ЗА ТЕХНИТЕ ДЪЛЖНОСТИ

Войводите се приемат по гореизложения начин. Когато някой войвода се яви на ЦК и поиска да бъде приет, трябва по-напред да положи изпит от нужните военни науки пред комисията военна, която ЦК ще нареди.

Дължностите на войводите са: да прегледат позициите, да изберят и определят бранителни точки и да направят нужните фортификаторни планове за укреплението им, да назначат

операционните и комуникационни линии, да направят план за революцията, да приготвят нужния военен закон и най-подир да вдигнат народните байраци и да прогласят народната свобода и Балканската република.

ЗА ВСЕКИГО ВЪОБЩЕ

Всякой от членовете на революционарните работници, бил кой бил, трябва да знае сам и да държи в сърцето си това, щото му е поверено.

Не трябва да казва, нито да загатва за таквиз работи на любовница, на жена и пр., само на най-искрения си приятел може да позагатва нещо, та кога се увери, че и той желае заедно с него да дели щастие и нещастие на бойното поле, може да го приеме, като извести предварително частния комитет, под когото зависи.

Ако някой от революционарите падне в някоя нужда, всякой от другарите му (разумява се всичките други революционари) е длъжен на показания му знак да му помогне.

Ако се появи някой непознат човек, та поиска в името на ЦК да буну народа или други подобни, макар той и да е имал нужния знак (може би откраднат или със силата на оръжието е изпитан).

В такъв случай трябва да се яви на ЦК и да се преследва, па ако може, и да се улови от тайната полиция.

Ако се случи, че лозинката падне в неприятелски ръце, трябва по-скоро да се яви на ЦК да я промени.

Ако някой тайно или по друг начин се научи, че неприятелите *кроят нещо тайно*, трябва изведнъж да се яви на ЦК, па ако може, и на другите частни комитети.

НАКАЗАТЕЛЕН ЗАКОН

§ 1. Ако някой, бил войвода, бил член на комитета, бил вънкашен, бил кой бил, дръзне да издаде нещо на неприятеля ни, ще се накаже *със смърт*.

§ 2. Ако някой от влиятелните българи, или войвода, подкупен от чуждо правителство или от друго частно лице, поиска да ни пречи на работите под какъвто начин и да било, такъв ще се счита за неприятел и ще се наказва *със смърт*.

§ 3. Ако някой презре и отхвърли предначертаната държавна система „демократска република“ и състави партии за деспотско-тиранска или конституционна система, то и таквизи ще се считат за неприятел на отечеството ни и ще се наказват със смърт.

§ 4. Ако някой не признае Централния революционарен български комитет и поиска да се опита по своя глава да подигне бунт, то за пръв път ще му се каже, но ако и то не помогне, ще се накаже със смърт.

§ 5. Ако някой от членовете на тайната полиция се откаже да извърши по заповедта на комитета някое си наказание, ще се накаже със смърт.

§ 6. Ако някой в пиянство изкаже нещо от тайната, за пръв път ще му се напомни, повтором ще се отстрани от работата ни.

§ 7. Ако някой от служащите, като председателят и др., поиска да злоупотреби със служебната власт, за пръв път ще се лиши от служба; повтором ще се извади съвсем, като по-напред да подпише за грешката си и да я поднесе писмено на комитета; ако и така не изпълни, ще се накаже със смърт.

НУЖНО ПРОГЛАШЕНИЕ

Централният български революционарен комитет в името на всичките онези, които са го избрали, основан на своята тайна полиция и със силата на нейното оръжие прогласява:

I. Никой от българските войводи или чорбаджии няма право да представлява българския народ пред другите народности и да прави с тях сам уговори без знанието на Ц. комитет.

II. Никой няма право да съставлява други революционарни комитети без знанието на Ц. комитет.

III. Никой няма право да издава революционарни прокламации и да буни народа без знанието на Ц. комитет.

ЗАБЕЛЕЖКА

Тоя закон ще трае до захващането на революцията. Щом гръмне първата пушка, важността му пада и ще влезе в действие нов военен закон, когото войводите със съгласието на Ц. комитет нареждат.

ПРОГРАМА НА БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОННИ ЦЕНТРАЛНИ КОМИТЕТ

*Без свобода няма живот...
Смърт на неприятелите*

1. Българският революционни централни комитет има цел да освободи България чрез революция, морална и с оръжие. Формата на бъдещото българско управление ще бъде неопределена до онова време, дорде българското освобождение не стане дело свършено.

2. За да бъде изпълнена тая цел, позволява се всяко средство: пропаганда, печат, оръжие, огън, смърт и пр.

3. Ние, българите, желаеме да живеем с всичките наши съседи дружествено, а особено със сърбите и черногорците, които съчувствуват на нашите стремления, и с румънците, с които нашата съдба е тясно свезана, и желаеме да съставим с тях федерация из свободни земи.

4. Ние желаеме, щото тая земя, която е населена с българи, да се управлява български, т.е. съобразно с нравите, обичаите и характера на българския народ; а ония земи, които са населени с румъни, със сърби, с черногорци и с гърци, да се управляват съобразно с характера на румънския, сръбския, черногорския и гръцкия народи.

5. Нека всяка народност, както и всеки човек, утвърди своята свобода и да се управлява по своята собствена воля. Ние не желаеме чуждото, т.е. онова, щото не е наше; но не желаеме да дадеме и другиму своето.

6. Ние нямаме претенции за исторически права и затова оставяме на самия народ да реши своята съдба и да яви с кой отдел на съюза желае да се присъедини: със сръбския ли, с българския ли, с румънския или с гръцкия — следователно у нас не могат и да бъдат въпроси за границите.

7. Ние желаеме за себе си свобода народна, свобода лична и свобода религиозна; с една дума, свобода човеческа и затова желаеме

такава съща свобода и на нашите приятели и съседи. Ние не желаеме да владееме над друго и затова не позволяваме да ни владеят и другите.

8. Ние причисляваме в числото на нашите врагове и противници и ония български изроди и чорбаджии, които пречат на народната ни цел и ще ги преследуваме навсякъде и всякога.

9. Ние приемаме и гърците в числото на нашите приятели и съюзници, ако само те се откажат от своите панелинически цели от своите исторически претенции.

10. Ние не въставаме против турския народ, а против турското правителство и против ония турци, които го подкрепят и бранят. С една дума, ние считаме за приятели всичките народи и народности, които съчувствуват на нашето священо и честно дело, без да гледаме на вяра и на народност.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.